

Postbus 51316
1007 EH Amsterdam

INFO

Telefoon
020 - 673 32 33

nummer 44

december 1998

Voorzitter Flory Neter's memo3

Dr. E. Borst, minister VWS:5
'Ik wil rust op het terrein van de oorlogswetten'

Dr. F.A. Begemann:9
'Samenleving onderschat late gevolgen van oorlogsgeweld'

Generaal b.d. G.L.J. Huijser, voorzitter Pensioen- en UitkeringsraadII
'Nieuwe opgaven omtrent de wetten'

Drs. J. Lansen, psychiater:16
'Het belang van immateriële voorzieningen in de toekomst'

Brief minister E. Borst aan voorzitter Tweede Kamer23
Voortgangsrapportage beleid voor oorlogsgetroffenen

B.J.F. Steinmetz, secretaris VBV:27
Commentaar: Wat een perspectief!

Dr. F.L. Meijler, cardioloog:30
Omgekeerde bewijslast bij medische causaliteit

THEMANUMMER

Symposium,
Bijzondere solidariteit

EEN ZAAK VAN
ERKENNING
DE WETTEN VOOR
OORLOGSGETROFFENEN
IN PERSPECTIEF

 Noteer in uw agenda:

**Derde Lustrum VBV
Ledenvergadering
Zondag 21 maart 1999**

 10.30 uur in Hotel Casa 400 Amsterdam

* Ochtendvergadering *
* Lunch *
* Lezing Mr. A.J. Israëls, advocaat te Utrecht *
Na afloop receptie met drankjes en hapjes

Het bestuur
van het VBV
wenst u een
voorspoedig
en vooral
gezond
1999

F. Neter voorzitter
 B.J.F. Steinmetz secretaris
 J. Beem 2de secretaris, notulist
 H.M. Vos penningmeester
 G. Goudekettering administrateur
 Mr. H. Behrendt.....juridische zaken
 G. Philip Mok..... publiciteit

Redactie

Bob Steinmetz
G. Philip Mok

Vormgeving:
 Mediamedia
 Vormgevers
 Amsterdam,
 Robert Vermolen

Opgave lidmaatschap
 en betalingen richten aan:
 Penningmeester VBV
 Postbus 51316
 1007 EH Amsterdam

Alle correspondentie
 richten aan:
 Secretariaat VBV
 Postbus 87594
 1080 JN Amsterdam

Telefoon: 020-673 32 33

Fax: 020-673 32 33

Copyright © 1998 Verbond Belangenbehartiging Vervolgingslachtoffers

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van het VBV

Bank ABN-AMRO nr. 54.80.17.867

Postbank nr. 5063 253

De activiteiten van het VBV worden mede mogelijk gemaakt door de opbrengsten uit de Giroloterij en de Bankloterij. Met deelneming aan deze loterijen wordt dus tevens het werk van ons verbond gesteund.

Het Sinai-Centrum (Europees Centrum voor
 Joodse Geestelijke Gezondheidszorg en
 Psychotraumabehandeling) bestaat uit:

bezoekadres:

Sinai-Ambulant
Assumburg 2
Van Nijenrodeweg
1081 GC Amsterdam

postadres:

Sinai-Ambulant
Postbus 75641
1070 AP Amsterdam

Telefoon: 020 - 30 13 730

Fax: 020 - 30 13 731

Het Sinai-Centrum heeft als doelstelling te voorzien in
 een systeem van geïnteresseerde dienstverlening voor
 met name de joodse bevolkingsgroep.

Sinai Centrum

Voorzitters memo

Het is inmiddels alweer een tijd geleden dat de laatste Info is verschenen. Het is niet eenvoudig een Info te vullen met belangrijke informatie die voor onze leden van belang is. Wanneer geen wezenlijke informatie voorhanden is, is het onzin en financieel onverantwoord met een Info uit te komen. Nu echter zijn de ontwikkelingen weer dusdanig in beroering dat wij u er graag van op de hoogte willen stellen.

door Flory Neter

1. Ayala VBV

Met onze Israëliische zusterorganisatie onderhouden wij regelmatig contact. Zo zijn wij met de voorzitter van Ayala - Bertie Nachbar - onlangs bij het directoraat van de PUR geweest om over een aantal zaken te spreken die voor ons allen van belang zijn. Wij hebben het gehad over de valuta-verschillen waardoor onze leden in Israël behoorlijk werden gedupeerd. De PUR zou onderzoeken of er criteria te formuleren zijn om een gunstige koers te hanteren. Een ander onderwerp was de uiterst kwalijke behandeling van hen wier kind is gesneuveld in één van de Israëliische oorlogen. Daarvoor ontvangt men, zij het uiterst bescheiden, smartengeld. De PUR brengt dat geld weer in mindering op de WUV-uitkering. Het is duidelijk dat de Raadkamer van de WUV, toen dit voor het eerst speelde, in zijn strengheid heeft besloten deze uitkering te korten gezien het inkomstenafhankelijke karakter van de WUV. Dit vinden wij weerzinwekkend. Men heeft ons verzekerd dat er zo spoedig mogelijk naar een waardige oplossing gezocht zal worden. In het kader van het toekomstig ministerieel beleid over versoepeling van de wet, is het zaak dat zowel de wetgever als de uitvoerder zich niet langer bezoeiden bij de uitvoering

van deze twijfelachtige uitspraak van de Raadkamer. Ook de problemen rond de korting op ziektekosten voor 65-jarigen en ouder zouden nader worden bestudeerd. Zeer binnenkort zullen wij het gesprek met het directoraat hervatten. U wordt op de hoogte gehouden.

2. 6% aftrek van vermogen

Onlangs stond er in het NIW een artikel over de advocate, mevrouw Bierenbroodspot, die verlaging van de vermogenskorting via een kort geding tegen de minister zou willen afdwingen. Wij hebben het betreurd dat het NIW - zonder ook naar onze mening te hebben gevraagd - het artikel zonder kanttekeningen heeft geplaatst. Bij enige navorsing is gebleken dat op de gronden die de advocate aanvoert er geen been is om op te staan. Zonde van het geld dus. Niet dat wij de korting rechtvaardig achten. De PUR en ook het VBV heeft meermalen geprobeerd om de minister tot andere gedachten te brengen. Aanvankelijk was de argumentatie voor de afwijzing van ons verzoek dat, toen de *bankrente* aanzienlijk hoger was dan 6%, niettemin de 6%-korting gehandhaafd bleef. Later bleek weer dat niet de *bankrente* een rol speelt, maar het gemiddelde van het *rendement op Staatsobligaties*. Het VBV vraagt zich

af wat het gemiddelde rendement wordt bedoeld, gaat het over het gemiddelde van één, twee, drie of meer jaren? Bovendien varieert het rendement dagelijks, zeker in deze tijd van grote koersschommelingen. Onlangs kwam ons ter ore dat de minister - nu de discussie over versoepeling en vereenvoudiging is losgebarsten toch geneigd zou zijn om het percentage te gaan verlagen. De minister geeft toe dat er plaats is voor kritische kanttekeningen. Het zou haar sieren als zij niet slechts zou zeggen dat de kwaliteit en de continuïteit haar grote aandacht hebben, maar ook dat er stappen worden ondernomen om onrecht te doen verdwijnen. Dat de overweging van de minister, het gevolg zou zijn van de actie van mevrouw Bierenbroodspot - zoals het NIW suggereert - is onjuist. Reeds lang was deze kwestie bij de minister aanhangig gemaakt door de directie van de Pur.

3. Symposium Bijzondere Solidariteit

Op 8 oktober jl.: 'Een Zaak van Erkenning'. De wetten voor oorlogsgetroffenen in perspectief.' Georganiseerd door de Stichting 40-45, De Stichting Joods Maatschappelijk Werk, Stichting Pelita, Stichting Burgeroorlogsgetroffenen, de PUR

Voorzitters memo

en de Stichting ICODO.
Thema: 'De oudere oorlogsgetroffenen vragen meer zorg'.

Van de oorlogsgetroffenen uit de Tweede Wereldoorlog is inmiddels de jongste 55 jaar. Met het ouder worden heeft men meer ondersteuning en voorzieningen nodig. De verergering van de oorlogsproblematiek neemt toe. De vraag die werd gesteld was of de voorzieningen die de huidige wetten bieden nog voldoende kunnen inspelen op de veranderende situatie. Tevens vroegen men zich af wat voor bijdrage de politiek en de betrokken organisaties hieraan zouden kunnen leveren. Het doel van dit symposium was om de contouren aan te geven voor de beleidsagenda voor de komende jaren.

De gastsprekers:

1. Minister Borst van het ministerie VWS.
2. Dr. F.A. Begemann. Als onderzoeker gespecialiseerd in de gevolgen van oorlogsgeweld en traumata.
3. Generaal b.d. G.L.J. Huijser, voorzitter van de Pensioen- & Uitkeringsraad.
4. Drs. J. Lanssen, psychiater en v.m.l. Directeur psychiatrisch ziekenhuis Sinai Centrum

Forumdiscussie waaraan de heer Middel, mevrouw Blankert, de heer Stooze, de heer Worrell en ondergetekende deelnamen.

Toen wij de uitnodiging ontvingen en de titel lasen onder welke vlag het Symposium zou varen ontstond er bij ons toch een gevoel van ranzigheid. Wat na het lezen bij ons opkwam was dat het enige perspectief dat wij hebben eindeloos procederen is.

Ofschoon de minister zich, zeer bewust is van de problematiek van de ouder wordende doelgroep persisterst zij in ongewijzigd laten van de wet. Zij het met enige mogelijke versoepelingen of veranderingen. Mij

bekruipt een gevoel van déjà vu als ik weer word geconfronteerd met onlogische zaken in de wet. Of je nu spreekt over de dubbele aftrek AOW, of over de aftrek van vermogen, vergoeding premie ziektekostenverzekering, boven de 65 jaar etc., het wordt mij droef te moede wanneer ik de minister hoor zeggen dat zij ondanks het feit dat zij een voorstander is van versoepeling, vast wil houden aan een wet die geen rekening houdt met de problemen van de doelgroep waarvoor zij is ontwikkeld.

Het is een groot goed dat de discussie is heropend. Maar de vraag blijft of men werkelijk wil luisteren naar de betrokkenen, of dat er over hun hoofd wat wordt gerommeld in de marge. Gezien het gegeven dat de jongste uitkeringsgerechtigden 55 jaar zijn ligt het nog niet in het verschiet dat de uitvoering van de wetten ophoudt, tenzij men geneigd is de wet te veranderen in een pensioen voor een ieder die is erkend. Door leentjebuur te spelen bij de wetten van het ministerie van Sociale Zaken, heeft het er soms de schijn van dat de uitkeringsgerechtigden steuntrekkers zijn. Hoe groter destijds de schlemiel, hoe lager de grondslag. Met andere woorden: als men geen kans had gezien om na de oorlog een opleiding te volgen en zich op te werken tot een bepaald niveau, werd men ingeschaald op de laagste grondslag. Dit breekt vooral de geïnvalideerde vrouwen op. Het blijft mij bevreemden dat de minister ondanks de mogelijke versoepeling onvervroren stelt dat er aan de wet niet getornd kan worden. Waar kun je versoepelen als het gereedschap daartoe ontbreekt? Er blijft dus over dat de noden van de cliënten binnen het kader van de wet, nooit als uitgangspunt gehanteerd kunnen worden.

De bedoeling van de minister om, gelet op de verantwoordelijkheden van de PUR, de centrale regelfunctie voor de rapportagetaak te laten vervullen door die organisatie, werd tijdens het panel fel bekritiseerd van-

wege de onzuivere taak die de PUR dan zou krijgen te vervullen. Aangezien de rapportagetaak onder de wettelijke verantwoordelijkheid van de basis instellingen staat, is hier een wetswijziging voor noodzakelijk. De minister is van plan om een daartoe strekkend wetsvoorstel voor te leggen aan de Tweede Kamer. Voorlopig ziet het er naar uit dat de PUR geen nee zal zeggen tegen de verantwoordelijkheid, maar van mening is dat zij de taak niet zelf moet uitvoeren omdat zij daar de juiste mensen niet voor heeft. De PUR zal dus de centrale regie gaan voeren. De rapportages echter zullen gedurende het hele traject door de begeleidende instellingen behandeld worden. Verder is er een commissie benoemd die als opdracht heeft te onderzoeken waar er mogelijkheden liggen tot vereenvoudiging van de wet. Onlangs verzochten wij in een brief aan de minister om met haar over de wet, met betrekking tot de meervoudige aftrek AOW, te mogen spreken. Haar antwoord aan ons was dat er niet gepraat hoeft te worden omdat het zo in de wet staat. Als wij niet exact hadden geweten wat er in die wet staat hadden wij nooit van gedachten kunnen wisselen met de minister. Juist over de geschiedenis en inhoud wilden wij van gedachten wisselen. Als de minister het niet wenselijk acht om kennis te nemen van onze visie over een zo'n heikel punt dan kunnen wij de z.g. vereenvoudigingen en versoepelingen slechts met de nodige scepsis afwachten. Het is duidelijk dat de minister wel degelijk tot wetswijzigingen bereid is, maar slechts daar waar het inspeelt op de nodige bezuinigingen van de overheid. Ik hoop dat ik mij vergis maar lichte twijfels zijn aanwezig over de bijzondere solidariteit en verantwoordelijkheid van de minister jegens de belangen van de ouder wordende oorlogsgetroffenen.

Flory Neter - Polak

Flory Neter-Polak

Symposium bijzondere solidariteit

Contouren beleidsagenda voor de komende jaren

Volledige teksten van toespraken

Op 8 oktober jl. heeft in het Nederlands Congres Centrum te Den Haag een symposium plaatsgevonden met de titels Symposium bijzondere solidariteit - Een zaak van erkenning - De Wetten voor oorlogsgetroffenen in perspectief.

Het doel van dit symposium is de contouren aan te geven van de beleidsagenda van de komende jaren. In dit nummer drukken wij alle toespraken die werden gehouden integraal af, met uitzondering van de toespraak van de heer dr. F.A. Begemann, die hij ons niet ter beschikking wilde stellen. Van zijn toespraak hebben wij een samenvatting gemaakt.

Minister E. Borst

‘Ik wil rust op het terrein van de oorlogswetten’

Minister Borst: ‘Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw dr. E. Borst-Eilers, opende op 8 oktober jl. het symposium ‘Bijzondere solidariteit - Een zaak van Erkenning, De wetten voor oorlogsgetroffenen in perspectief’ in het Nederlands Congres Centrum in Den Haag.

De bewindspersoon, verantwoordelijk voor het terrein van de oorlogsgetroffenen, aan het woord.

In de afgelopen regeerperiode heb ik veel contacten opgebouwd met individuele slachtoffers en met bestuurders van organisaties, die hun belangen behartigen. Die contacten zijn mij dierbaar geworden en die zet ik ook graag voort.

Ik heb met waardering kennis genomen van de vele positieve reacties in uw kringen op mijn voortgezet ministerschap. U kunt zich verzekerd weten van

mijn inspanningen om het vertrouwen, dat u kennelijk in mij stelt, opnieuw waar te maken.

Jubileum

Regelmatig is de reden voor mijn aanwezigheid in uw kringen gelegen in jaarlijkse herdenkingen of manifestaties, afgewisseld met jubileavieringen van verenigingen. Het gaat hier immers om een sector met een hoge organisatiegraad en bovendien om een pluriform georganiseerde sector als

gevolg van de grote verscheidenheid aan achtergrondervaringen van mensen die getroffen zijn door de Tweede Wereldoorlog. En zo komt het dat er regelmatig wordt stilgestaan bij het bereiken van nieuwe leeftijdsgrenzen. Inmiddels vormen de vijftigjarige jubilea al geen uitzondering meer.

De bijeenkomst van vandaag onderscheidt zich omdat zij niet uitgaat van een jubilerende organisatie, maar haar aanleiding vindt in het jubileren van de verschillende wetten voor oorlogsgetroffenen, die in de loop van tientallen jaren na de oorlog tot stand zijn gebracht.

Wat daarbij in het oog springt, zijn de verschillen in leeftijden van die wetten en daarmee dus ook van de voorzieningen, waarvoor zij de basis vormen. De eerste regelingen dateren van direct na de oorlog en richten zich op de voormalige verzetsmensen en zeeliedenslacht-

Toespraak minister

offers. Latere wetgeving, maar dan spreken wij al over de jaren zeventig, had betrekking op de vervolgingslachtoffers. Pas in de jaren tachtig werd het bouwwerk voltooid met de Wet uitkeringen burger-slachtoffers en de Wet buitengewoon pensioen Indisch verzet.

De volgorde in de tijd vormt waarschijnlijk een illustratie voor een zekere ongelijkheid in de maatschappelijke en politieke erkenning na de oorlog voor de verschillende categorieën oorlogslachtoffers. De eerste aandacht ging uit naar de verzetsmensen: zij stonden direct na de oorlog - en met recht - hoog in aanzien en begrippen als ereschuld en solidariteit werden aanvankelijk vooral voor hen gereserveerd.

Het heeft lang, te lang geduurd voor het besef doorbrak hoe ingrijpend en blijvend de levens getekend waren van de vervolgingslachtoffers, van wie velen de verschrikkingen van kampen hebben moeten doorstaan. Nog later is er pas de aandacht gekomen voor de burger-oorlogsgetroffenen, onder wie met name ook hen die als dwangarbeiders te werk zijn gesteld, en voor de verzetsmensen uit het voormalig Nederlands-Indië.

Politieke erkenning

Het bouwwerk van de wetten en voorzieningen voor oorlogsgetroffenen is daardoor in verschillende fasen opgetrokken en illustreert door die fasering de ontwikkeling in de maatschappelijke en politieke erkenning van de betekenis van de oorlog voor de verschillende groepen slachtoffers. Er is reden om achteraf kritisch stil te staan bij dit aspect van de ontstaansgeschiedenis van het huidige stelsel. Het is dan ook goed dat het RIOD een fundamentele studie is gestart naar de terugkeer van de oorlogslachtoffers en de

opvang door de Nederlandse samenleving na de oorlog.

Deze kritische kanttekeningen laten onverlet dat de voldoening mag overheersen over het stelsel van wetten en voorzieningen dat in de loop der jaren tot stand is gekomen. Die voldoening is voor de organisatoren overigens niet de primaire reden geweest om deze bijeenkomst te beleggen. Wij worden geconfronteerd met ontwikkelingen, vooral van demografische aard, die nopen tot bezinning op de toekomst.

De afgelopen regeerperiode heb ik regelmatig het centrale motto van mijn beleid omschreven als het zekerstellen van de kwaliteit en de continuïteit van de voorzieningen voor oorlogsgetroffenen. Dat uitgangspunt zal ook voor de komende vier jaar centraal staan. Deze sector kan zich verzekerd weten van blijvende politieke bescherming. Dat betekent ook dat zij gevrijwaard zal blijven van eventuele toekomstige bezuinigingsoperaties bij de rijksoverheid. Die garantie geef ik u vandaag.

Het doel om het voorzieningenstelsel zo goed mogelijk in stand te houden, noodzaakt er tegelijk toe alert te blijven op ontwikkelingen, die hiervoor een bedreiging kunnen vormen.

Wij beschikken inmiddels over prognoses van het Instituut voor Overheidsuitgaven over de te verwachten veranderingen in de demografische samenstelling van de categorieën oorlogsgetroffenen en over de consequenties daarvan voor de omvang van de hulpvraag.

Het beeld dat daaruit naar voren komt, is duidelijk, namelijk dat van een geleidelijke daling van het aantal aanvragen om erkenning in het kader van de oorlogswetten en van de aantallen uitkeringsgerechtigden.

De vraagstukken die hieruit voortvloeien, zijn van tweeërlei aard.

In de eerste plaats is er de vraag in hoeverre de huidige regelingen nog adequaat zijn gelet op de veranderende behoeften bij de doelgroepen.

In de tweede plaats is aan de orde in hoeverre de veranderingen in de hulpvraag en dus van de werklast het noodzakelijk maken een ander organisatorisch draagvlak te creëren dan waarin door de huidige uitvoerende organisaties wordt voorzien.

Brief aan de Tweede Kamer

Deze week heb ik een brief gezonden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer waarin ik, tegen de achtergrond van deze tweeledige vraagstelling, mijn beleidsvoornemens schets voor de komende regeerperiode. Graag wil ik deze gelegenheid benutten ook u rechtstreeks te informeren.

Allereerst de inhoud van de wetten. Bij mijn aantreden in het eerste kabinet Kok heb ik te kennen gegeven rust te willen op het terrein van de oorlogswetten. Ik achtte dit om meerdere redenen noodzakelijk. De belangrijkste daarvan was dat eind jaren tachtig en begin jaren negentig er een periode is geweest van zeer indringende discussies over de wenselijkheid van aanpassingen van de wetten. Die discussies zijn vaak heftig geweest en hebben veel gevergd van alle betrokkenen, niet in de laatste plaats de oorlogsgetroffenen zelf. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in beperkte wetsaanpassingen.

Contra-productief

Niet iedereen zal met deze uitkomst gelukkig zijn geweest. Politieke besluitvorming moet echter gerespecteerd worden en dat betekent niet alleen dat politieke besluiten moeten worden uitgevoerd, maar ook dat alleen dan de politieke discussie her-

Toespraak minister

opend moet worden als er sprake is van geheel nieuwe omstandigheden of inzichten. Daarvan is, naar mijn mening, in grote lijnen geen sprake, met uitzondering van enkele aspecten waarop ik direct terug zal komen. Wij dienen bij de afweging, of en zo ja welke veranderingen aangewezen zijn, bovendien altijd de vraag te betrekken, of hernieuwing van principiële discussies, gelet op de gemiddelde leeftijd van de belanghebbenden en de vele emoties die dit kan oproepen, nog wel opportuun is of zelfs niet contra-productief kan uitwerken.

Het is dan ook mijn voornemen om het wettelijk systeem, zoals het nu voorligt, intact te laten. Dat neemt niet weg dat ik niet voorbij wil gaan aan maatschappelijke signalen over knelpunten bij de uitvoerbaarheid van de wetten.

Regelmatig heb ik de afgelopen jaren berichten ontvangen waaruit blijkt dat cliënten steeds meer problemen hebben met de ingewikkelde en belastende procedures die de wetten voor oorlogsgetroffenen met zich meebrengen.

Deze signalen hebben mij bereikt via een groot aantal brieven van oorlogsgetroffenen en hun belangbehartigende organisaties. Ook de PUR maakt regelmatig melding van toenemende druk tot het nemen van maatregelen, die het de PUR mogelijk maken om meer cliëntvriendelijk te werk te gaan.

Hoge leeftijd

Dat men problemen ervaart, houdt sterk verband met de steeds hogere leeftijd van de pensioen- en uitkeringsgerechtigden. Om die reden wil ik de komende tijd nagaan of voor deze mensen maatregelen kunnen worden genomen die leiden tot vereenvoudiging van procedures. Ik wil in dit stadium niet ingaan

op de eventuele inhoud van de te treffen maatregelen. Om misverstanden te voorkomen, wijs ik er wel op dat het nadrukkelijk niet mijn bedoeling is om zodanig ingrijpende veranderingen door te voeren, dat de systematiek van de wetten principiële verandert. Mocht echter blijken dat noodzakelijke procedurele aanpassingen alleen realiseerbaar zijn door wetswijzigingen, dan ben ik bereid daartoe het initiatief te nemen.

Ik vind het belangrijk dat ik mij op korte termijn een oordeel kan vormen over de wenselijkheid van eventuele aanpassingen. Om die reden wil ik spoedig advies inwinnen van onafhankelijke deskundigen, die op grond van ervaring met de uitvoering van de wetten snel tot conclusies kunnen komen over wenselijke procedurele vereenvoudigingen. Ik stel mij daarom voor een klein adviescollege te benoemen, waarvan de kern wordt gevormd door recent afgetreden voorzitters en leden van de raadskamers van de PUR. Dit college kan bij haar adviserende arbeid gebruik maken van ambtelijke ondersteuning, waaronder die van medewerkers van de PUR. Daarover is met de voorzitter en de directeur van de PUR al constructief overleg gevoerd. Het zal u duidelijk zijn dat bij deze exercitie ook de financiële gevolgen in de gaten moeten worden gehouden en znodig besproken moeten worden met de Minister van Financiën.

Op deze wijze hoop ik in deze regeerperiode zodanige aanpassingen te kunnen realiseren in de wetten voor oorlogsgetroffenen dat de uitvoering ervan cliëntvriendelijker en minder belastend zal zijn.

Het tweede onderwerp, waarop ik nader wil ingaan, betreft de uitvoeringsorganisatie. Ik doel daar-

bij met name op de positie van de begeleidende instellingen.

De daling van de werklast ten gevolge van de terugloop in het aantal aanvragen om een erkenning in het kader van de wetten voor oorlogsgetroffenen, zal onvermijdelijk leiden tot een beperking van de personeelsformatie van de begeleidende instellingen.

Risico

Dat houdt het risico in van een versmalling van het organisatorisch draagvlak van de afzonderlijke instellingen, waardoor de kwaliteit en de continuïteit van de dienstverlening in gevaar zouden komen.

In 1997 en 1998 is met mijn steun uitvoerig overlegd door drie van deze instellingen, te weten de stichting Pelita, de Stichting 1940-1945 en de stichting Burger-Oorlogsgetroffenen, over concentratie van hun wettelijke taken in een gemeenschappelijke brancheorganisatie. Het was de bedoeling dat die organisatie zou gaan luisteren naar de naam BOOG.

Ondanks langdurige en constructieve inspanningen van alle betrokken partijen is deze poging niet met succes bekrond.

Ik wil hier niet ingaan op de oorzaken daarvan en heb ook zeker geen behoefte aan verwijten.

Wel heb ik mij beraden op de gevolgen van het mislukken van BOOG.

De daaraan ten grondslag liggende gedachte, dat handhaving van de wettelijke en erkende taken bij de afzonderlijke organisaties op korte termijn om redenen van efficiency maar ook van kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening onwenselijk is, heeft zijn actualiteit nog niet verloren en vraagt dus om andere oplossingen.

Toespraak minister

Begin dit jaar heb ik de voorzitter van de Tweede Kamer geïnformeerd over mijn voornemen, de sociale rapportage taak te concentreren bij de PUR. Dat vereist aanpassing van de wetten, die deze taak nu nog bij de begeleidende instelling leggen. Het is dan ook mijn bedoeling om nog dit jaar bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel in te dienen, waarin deze wijziging wordt geregeld. Deze wijziging zal overigens geen betrekking hebben op de Stichting Joods Maatschappelijk Werk, omdat ik de historische en politieke erkenning van de bijzondere positie daarvan wil respecteren.

Ik ben mij er overigens van bewust dat ook de andere drie begeleidende instellingen een bijzondere band hebben met de eigen achterban. Die band is gebaseerd op factoren die niet altijd even makkelijk in duidelijke termen zijn te omschrijven. Er is zeker ook sprake van specialistische kennis bij de drie begeleidende instellingen van de specifieke achtergrond en kenmerken van de verschillende soorten hulpvraag. Kennis die ook nodig is om tot snelle en adequate opstelling van de sociale rapportages te komen.

Ik erken deze betekenis van de betrokken instellingen. Om die reden streef ik naar een constructie waarbij de PUR de centrale regie gaat voeren over deze werkvorm in samenwerking met de begeleidende instellingen. Ik stel mij voor daarover op korte termijn, na goed overleg, met een voorstel te komen dat in het wetsvoorstel kan worden meegenomen.

Met het voorgaande heb ik geen uitputtend beeld gegeven van de veranderingen, die op dit terrein te verwachten zijn. Niet alle veranderingen hoeven ook per se door mij geïnitieerd te worden.

Zo heb ik met veel waardering kennis genomen van een recente brief van de directeur van de Stichting Centrum '45. Daarin staat dat de directies van Stichting Centrum '45, Stichting ICODO en stichting Pharos overeengekomen zijn de mogelijkheden tot institutionele samenwerking tussen de drie instellingen in kaart te brengen. Doel hiervan is na te gaan in hoeverre daardoor de hulpverlening aan oorlogs- en geweldsgetroffenen, inclusief de hedendaagse geweldsgetroffenen, versterkt en verbeterd kan worden.

Fondsen

Vandaag staat centraal op welke wijze de hulp aan de individuele slachtoffers blijvend gegarandeerd kan worden. Voor hen is de Tweede Wereldoorlog nooit echt afgelopen en zal hij ook nooit afgelopen zijn. Maar ook de samenleving in bredere zin worstelt nog voortdurend met vraagstukken uit die periode en met de nasleep daarvan. Dat resulteert in voortdurende berichtgeving, biografieën, autobiografieën en andere rapportages. Publiciteit die regelmatig uitnodigt tot kritische zelfreflectie maar ook tot inspanningen om gedaan onrecht zo mogelijk enigszins te herstellen. In dat kader moeten ook de fondsen worden gezien die overall gevormd worden uit gelden, die hun herkomst hebben in nagelaten bezittingen van oorlogsgetroffenen.

In de overtuiging dat de Tweede Wereldoorlog sporen heeft nagelaten die nu en de komende jaren nog altijd maatschappelijke en politieke aandacht vragen, wil ik graag met u in de komende periode de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog en het compenseren van de gevolgen daarvan voor individuele betrokkenen zo goed mogelijk blijven behartigen. ■

TEIDEM BV
DONCAWEAR®

- breigoed
- lingerie
- sokken

Touwbaan 38
P.O. Box 180
2350 AD Leiderdorp
Holland

‘Samenleving onderschat late gevolgen van oorlogsgeweld’

Samenvatting

De heer Begemann stelt aan het begin van zijn redevoering de vraag of 50 jaar na dato, de hulp aan de oorlogsgetroffenen nog wel nodig is. Om de noodzaak voor hulp aan te geven begint hij met enkele getallen. Twee groepen worden naar voren gehaald. De groep boven de 70, en de groep die kind was gedurende de oorlog, geboren tussen 1930 en 1945.

Bij de stichting 1940-1945 zien we in 1997 4448 eenmalige contacten. Cliënten in het hulpverleningstraject: 1804. Van de laatste groep waren er 1198 dus 66,5% boven de 70 jaar en 355 dus 20% daaronder.

Bij Joods Maatschappelijk werk zien we dat er 541 cliënten van boven de 70 jaar zijn. Dat is 37% van het totale cliëntenbestand. Van de groep die jonger is meldden zich 440 en dat is 20%.

In 1996 hebben zich bij Pelita 331 cliënten boven de 70 jaar gemeld dat is 20,9% en van de groep die kind was 891 dus 56,7%. Er is dus een zeer grote groep kampkinde- ren. Bij de stichting Burger Oorlogsgetroffenen ziet men in het jaar 1996 dat van de ouderen zich 140 cliënten meldden dat is 43% en dat er 108 jongeren zijn die aanspraak maakten. Dus dat is 33% van het totale bestand.

De cijfers geven slechts een beeld waaraan niet al te veel waarde gehecht kan worden gezien de onvergelykbaarheid van de verschillende jaarverslagen. Daarom is het niet veel meer dan een moment-opname. De conclusie die er wel kan worden getrokken is dat de oorlogsgetroffenen nog steeds bij ons zijn. Om de betekenis van

de cijfers wat beter te kunnen belichten gaat Begemann in op het ontstaan van de wetgeving voor de oorlogsgetroffenen. Zijn stelling luidt, dat de wetsuitvoering gezien moet worden als een ritueel. De hulpverlening voor de burgeroorlogsgetroffenen is al tijdens de oorlog tot stand gekomen. Tegen het eind van de oorlog komt de regering in Londen met een ‘Regeling Oorlogsslachtoffers’.

Via de hulpverlening wordt de onderlinge solidariteit, de basis van iedere samenleving, hersteld. Vervolgens wordt het tot stand komen van de Wet Buitengewoon Pensioen behandeld. Waarbij dieper wordt ingegaan op de rol van het verzet en de stichting 40-45. De rechtsgrond voor deze wet is het fictief dienstverband. De verzetsdeelnemers zijn vrijwillig de strijd met Duitsland aangegaan. Om het rituele karakter van de hulp aan het verzet te verduidelijken staat Begemann stil bij de grote maatschappelijke steun in die dagen voor de hulp aan verzetsdeelnemers. In dit licht moeten ook de Militaire Pensioenwetten en de Pensioenwetten voor zeevarenden worden gezien.

Dan volgt de latentieperiode. Er is een parallel te trekken tussen het collectieve zwijgen en het zwijgen

in de levens van de afzonderlijke slachtoffers. Het ontdekken van de late gevolgen is voor de samenleving een schok. Uit deze schok blijkt dat de samenleving in deze jaren iets leert en meer gaat begrijpen wat oorlogsgeweld op langere termijn kan aanrichten. Om de emoties uit deze periode te verduidelijken, wordt ingegaan op de kenmerken van het individuele verwerkingsproces. Het ervaren van geweld en onmacht leidt tot een aantasting van de ‘basic trust’. De psychische gevolgen zijn een verhoogde angst en rouw. Belangrijk zijn ook de gevoelens van verlatenheid die zoveel slachtoffers ervaren. De verlatenheid na de oorlog is een herhaling van eerdere gevoelens van verlatenheid uit de oorlogsjaren.

Motie

Als in brede kring duidelijk wordt hoe geïsoleerd de oorlogsgetroffenen zich voelen, ontstaat er een maatschappelijk impuls die uiteindelijk leidt tot het tot stand komen van de WUV. In dit verband moet de motie Voogd en Baruch worden genoemd. In die motie werd gesteld, dat het na eerdere wetswijzigingen niet meer ging om een verdere materiële verbetering, maar om het wegnemen van bezwaren ‘grotendeels van psycho-

Dr. F.A. Begemann

logische aard'. Zo ontstaat de rechtsgrond voor bijzondere solidariteit. Duidelijk is dat de wetgeving naast een materiële ook een immateriële betekenis heeft. Dat blijkt tevens uit het feit dat in de WUW en de WBP de omgekeerde bewijslast wordt opgenomen. Als een ritueel is de wetgeving gericht op het realiseren van een belofte aan de slachtoffers: 'Nu laten we jullie niet in de steek'. Bij het tot stand komen van de wetten zien wij een typerend maatschappelijk leerproces aan het werk. Ieder keer lijkt het alsof het ritueel is voltooid, maar iedere keer wordt weer duidelijk dat de samenleving de late gevolgen van oorlogsgeweld onderschat. Kennelijk kan de samenleving alleen een passend ritueel tot stand brengen als men iedere keer zich opnieuw probeert voor te stellen wat de slachtoffers in de verschillende fasen van hun leven meemaken.

Een vergelijkbaar leerproces treedt ook op bij de ambtenaren en hulpverleners die de daadwerkelijke hulpverlening gestalte moeten geven. De hulpverlening blijft echter mensenwerk. Misschien wordt hierdoor verklaard dat de WUBO pas in 1984 tot stand kwam en in 1986 de WIV. De conclusie luidt, dat een passende hulpverlening alleen mogelijk is als het maatschappelijk leerproces doorgaat. De vraag moet dus niet zijn, of de hulpverlening aan oorlogsgetroffenen nog wel nodig is. Een betere vraag is hoe je - zolang de oorlogsgetroffenen nog bij ons zijn - het bestaande ritueel niet alleen kunt handhaven, maar ook op hun gewijzigde situatie kunt doen aansluiten.

Aan het begin werden twee groepen naar voren gehaald: de oorlogsgetroffenen van 70 jaar en ouder en de oorlogskinderen. Hoe moet de hulpverlening reageren op de problematiek van deze twee groepen? De veroudering zal bij veel oorlogsgetroffenen associaties oproepen

aan onmacht die ze eerder tijdens de oorlog hebben ervaren. Tegelijkertijd wordt door de veroudering de psychische spankracht minder. De muur die het heden van het verleden scheidt wordt brozer. De kans op herbeleving van symptomen neemt dus bij het ouder worden toe. Veel ouderen worden verzorgd door jongeren voor wie de oorlog en bijzondere culturele achtergrond volstrekt onbekende werkelijkheden zijn. Hoe voorkomen we dat oorlogsgetroffenen aan het eind van hun leven in een isolement geraken? Hoe geven we onder deze omstandigheden het ritueel voor hen een nieuwe inhoud?

De oorlogskinderen, geboren tussen 1930 en 1945, laten symptomen zien die lijken op die van de

ouderen en soms lijken ze op die van de tweede generatie. Bij deze groep komen ontwikkelingsstoornissen voor. Bovendien zien we bij de jongeren herinneringen aan het trauma, die zijn opgeslagen in het preverbaal niveau. Hierdoor kunnen sterke stemmingswisselingen optreden die voor het slachtoffer zelf onbegrijpelijk en beangstigend zijn.

Meer voorlichting over de oorlogskinderen zou de, voor deze groepening zo typerende zoektocht kunnen ondersteunen. De oorlogskinderen vormen op dit moment de grootste levende groep oorlogsgetroffenen. Wat is er nodig voor de beeldvorming ten aanzien van deze groep? Wordt dit door de hulpverleners voldoende beseft?

Waarom u een NVM-makelaar nodig heeft bij het zoeken van uw huis?

- *berekening financiële mogelijkheden
- * zorgvuldige inventarisatie woonwensen
- *actuele aanbodinformatie
- * uitgebreide bezichtigingen
- * informatie over bouwkundige staat
- * advies over waarde en onderhoud
- * uitstekende prijsonderhandelingen
- * correcte koopakte
- * bijbehorende verzekeringen
- * complete afwikkeling

DAAROM DUS.

Michaël Pappie Makelaars o/g
Hogeweg 10
Tel.: 020-6655606

Alleen achter een goede naam staat NVM.

‘Nieuwe opgaven omtrent wetten voor oorlogsgetroffenen’

Voorzitter G.L.J. Huijser van de Pensioen- en Uitkeringsraad hield op het symposium in Den Haag een “jubileumspeech”. Een kwestie van perspectief.

“Een zaak van erkenning, de wetten voor oorlogsgetroffenen in perspectief”, zo luidt de titel van dit symposium. Dat perspectief is in de eerste plaats een tijdsperspectief en dat is ook begrijpelijk gelet op het jubileumkarakter van deze bijeenkomst. Vorig jaar was het vijftig jaar geleden, dat de eerste bouwstenen van het wettelijk stelsel voor materiële hulpverlening aan verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers werden gelegd. In 1947 traden de Wet buitengewoon pensioen 1940-1945 en de Wet buitengewoon pensioen zeeliedenoorlogsslachtoffers in werking. Het heeft lang geduurd voordat de andere groepen oorlogsslachtoffers ook een eigen wettelijke regeling kregen. De Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers dateert uit 1973 en bestaat dit jaar derhalve 25 jaar. De Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers kwam in 1984 tot stand, terwijl de in 1986 in werking getreden Wet buitengewoon pensioen Indisch verzet het sluitstuk van het wettelijke stelsel vormde. De maatschappelijke erkenning van slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en de Bersiap is een geleidelijk proces geweest, zo staat te lezen in de uitnodiging die u voor deze bijeenkomst heeft ontvangen, en voor zover het gaat om de totstandkoming van wettelijke regelingen is

daarmee niets te veel gezegd. Hoezeer we ook in zijn algemeenheid tevreden mogen zijn over het stelsel van wetten dat voor deze kwetsbare groepen tot stand is gebracht, het blijft een feit dat velen lang, te lang hebben moeten wachten op het moment dat wettelijke voorzieningen in het leven werden geroepen om de noden, die door de oorlog waren veroorzaakt te verlichten. De minister heeft daar in haar openingstoespraak zojuist reeds aan gememooreerd. Als we daarom zoals vandaag stilstaan bij de verschillende jubilea van de onderscheiden wetten, dan mag dat uiteraard een feestelijke tint hebben omdat het niveau van wettelijke voorzieningen zonder meer goed te noemen is, maar we mogen niet uit het oog verliezen dat de opvang van en de hulpverlening aan oorlogsslachtoffers ook een aantal schaduwkanten heeft gekend.

Turbulente historie

Tot die schaduwkanten uit het verleden mag zeker ook gerekend worden de turbulente historie van de toepassing en uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen. Het is nog niet zo lang geleden, dat aanvraagprocedures van twee jaar en langer eerder regel dan uitzondering waren, dat na een positieve beslissing vaak een jaar gewacht moest worden alvorens de eerste

betalingen gedaan werden, dat declaraties pas maanden na het maken van de kosten betaald werden, kortom, het is nog niet zo heel lang geleden dat de dienstverlening aan de groep oorlogsslachtoffers met de regelmaat van de klok ernstige tekortkomingen te zien gaf. Velen van u zullen zich met mij de talrijke overleggen van de vaste kamercommissie herinneren waarin de problematiek van de toepassing en vooral ook de uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen uitputtend werd besproken, vaak tot wanhoop van de kamerleden, van de minister en niet in de laatste plaats van de mensen om wie het gaat, de belanghebbenden. Ook is het nog niet zo lang geleden, dat ingrijpende voorstellen tot wijziging van de wetten door de Commissie-Van Dijke aanleiding gaven tot grote commotie onder de doelgroep.

Keerpunt

Dat alles ligt gelukkig inmiddels achter ons. Een ingrijpende herstructurering van het toepassings- en uitvoeringsbestel van de wetten in 1990 is een keerpunt geweest in de dienstverlening aan oorlogsslachtoffers. Er is een einde gekomen aan de wantoestanden van extreem lange behandelzeiten van aanvragen, van uit de hand gelopen uitvoeringskosten, van heen en weer sturen van cliënten van de

PUR-voorzitter Huijser

ene locatie naar de andere. Er is ook een einde gekomen aan het bestuurlijke gekrakeel waarbij velen een verantwoordelijkheid droegen voor een gedeelte van de dienstverlening, maar niemand verantwoordelijk was voor het geheel. De toepassing en uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen zijn onder één dak en daarmee onder één verantwoordelijkheid gebracht.

Stevige basis

Er is een goede samenwerking tussen de bij de wetsuitvoering betrokken organisaties op basis van heldere contractafspraken; er zijn duidelijke afspraken met de minister over toezicht en financiering; er is kortom op alle fronten een stevige basis gelegd voor een dienstverlening die de toets van de kritiek kan doorstaan.

Ook op het terrein van wet- en regelgeving is de rust weergekeerd. Een bepalende factor daarbij is uiteraard geweest de politieke lijn, dat de wetten voor oorlogsgetroffenen in beginsel niet meer gewijzigd worden. Wij moeten het doen met de wetten zoals ze er nu uitzien en het is aan de uitvoerende organisaties om de knelpunten in het wettelijk systeem zo veel mogelijk weg te nemen, zo was de gedachte.

Ik begrijp uit de woorden van de minister en uit haar brief aan de Tweede Kamer, die mij gisteren bereikte, dat die gedachte deels op losse schroeven is komen te staan. Er is ruimte voor verbeteringen en vereenvoudigingen in de wetten voor oorlogsgetroffenen. Dat maakt het mij vandaag een stuk gemakkelijker, want juist daarover wilde ik het ook graag hebben.

Het was overigens plezierig geweest, als de betrokken organisaties vooraf waren geïnformeerd over de soms verstreckende beleidsvoornemens, die in de brief aan de Kamer zijn opgenomen.

Dames en heren, laten we dus maar eens kijken welke vereenvoudigingen in de wetten voor oorlogsgetroffenen doorgevoerd zouden moeten worden. Ik ga daarbij uit van het centrale thema van vandaag en dat is het perspectief van ouder wordende oorlogsslachtoffers die voor hun materiële hulpverlening zijn aangewezen op een juridisch georiënteerde dienstverlening. Een juridisch georiënteerde dienstverlening, die op onderdelen steeds minder raakvlakken vertoont met de eigen belevingswereld. Want het mag dan zo zijn, dat er geen heftige discussies meer woeden over de wet- en regelgeving en dat er een einde is gekomen aan een lange periode van een tekortschietende uitvoeringspraktijk, daarmee is nog niet gezegd dat alles nu koek en ei zou zijn. Ontwikkelingen binnen de groep van gerechtigden en potentieel gerechtigden nopen ons tot herbezinning op de huidige vormen van dienstverlening die voor deze groepen openstaan en leiden naar mijn mening tot nieuwe opgaven rondom de wetten voor oorlogsgetroffenen. Ik wil vandaag een drietal van die ontwikkelingen met u doornemen.

Causaliteit

Ik wil het graag in de eerste plaats hebben over het zogenaamde medische causaliteitsvereiste in de wetten voor oorlogsgetroffenen. Met dat vereiste wordt, zoals de meesten van u weten, bedoeld dat aanspraken op de wetten voor oorlogsgetroffenen terug moeten gaan op de medische gevolgen van de oorlog. Waarom ik dat vereiste hier aan de orde stel kan ik misschien nog het beste uitleggen aan de hand van een brief die ik onlangs van één van onze cliënten ontving. Een man van iets in de zeventig schreef mij dat hij hartklachten had en dat hij om die reden aangewezen was op een hulp in de huishouding. Hij had hiervoor een vergoeding gevraagd in het kader van

de Wet uitkeringen vervolgings-slachtoffers omdat hij er van overtuigd was dat de hartklachten te maken hadden met datgene wat hij in de oorlog had meegemaakt. Die overtuiging was niet alleen bij hem aanwezig. Ook zijn huisarts en mensen uit zijn omgeving waren van oordeel dat de hartklachten van de betrokkene te maken hadden met zijn oorlogservaringen. Toch was zijn aanvraag om een vergoeding van de kosten van huishoudelijke hulp afgewezen omdat het medisch onderzoek, ook door externe specialisten, had uitgewezen dat de hartklachten een duidelijk andere oorzaak hadden.

De betrokken man had uiteraard bezwaar en vervolgens beroep aange tekend tegen de beslissingen, maar de uitkomst bleef hetzelfde. De Centrale Raad van Beroep bevestigde de afwijzende beslissing en verklaarde het beroep ongegrond. Uit de brief die hij mij vervolgens schreef sprak niet alleen een totaal onbegrip ten aanzien van de uitwerking van het wettelijk systeem in zijn situatie, maar ook een gevoel van in de steek gelaten zijn. Een eenvoudige aanvraag om een stukje materiële hulp, die op basis van een zorgvuldige beoordeling uiteindelijk was afgewezen, verkeerde zo in het tegendeel van wat aanvankelijk door de man beoogd werd. In plaats van een steuntje in de rug op basis van de erkenning van datgene wat hij in de oorlog had meegemaakt, was er ineens het gevoel van verlaten zijn, van niet erkend zijn.

Psychische schade

Het verhaal dat deze man mij schreef zal velen van u niet onbekend in de oren klinken. Iedereen die in deze sector actief is, zal hier zijn eigen voorbeelden kunnen geven. Het zijn situaties waarin de werking van het wettelijk systeem niet leidt tot een gevoel van rechtvaardiging en erkenning en zelfs verdere psychische schade kan

PUR-voorzitter Huijser

berokkenen. Situaties die met het ouder worden van de doelgroep ook steeds meer voorkomen. In de beleving van de eigen situatieervaagt het onderscheid tussen klachten die door de oorlog zijn veroorzaakt of verergerd en klachten die andere oorzaken hebben. De oorlog neemt vaak een steeds prominentere plaats in in de belevingswereld van de cliënten en zij brengen dan ook veel van hun lichamelijke en geestelijke klachten begrijpelijkerwijze in verband met de oorlogservaringen. De subjectieve beleving van de cliënt bepaalt zijn werkelijkheid, die in veel gevallen weliswaar niet juridisch wordt gehonoreerd, maar daarom nog niet minder echt is.

Wetstoepassing

Naast, en soms tegenover, de werkelijkheid van de cliënt staat de werkelijkheid van de wetstoepassing en –uitvoering. Een werkelijkheid die begrensd wordt door wetten en regelgeving. Een juridisch georiënteerde werkelijkheid, waarin een prominente rol is weggelegd voor het medisch causaliteitsvereiste. Een werkelijkheid, ook, waaraan door de medewerkers van de betrokken organisaties en door de leden van de raads kamers met grote zorgvuldigheid en toewijding invulling wordt gegeven. Want laat ik het ook op deze plaats nog maar een keer zeggen: ja, er wordt zeer uitvoerig onderzoek gedaan om door aanvragers genoemde feiten en omstandigheden bevestigd of aannemelijk te krijgen, er wordt zeer zorgvuldig medisch onderzoek verricht, waarbij rekening wordt gehouden met de laatste inzichten van de medische wetenschap, er wordt gewerkt met het voordeel van de twijfel indien dat enigszins mogelijk is en er wordt op ruime schaal gebruik gemaakt van het beginsel van de omgekeerde bewijslast.

En voor wie zich niet door mij laat overtuigen geef ik graag nog de cijfers van de Centrale Raad van

Beroep over de laatste jaren: in gemiddeld slechts 10 tot 15% van de beroepszaken wordt de eerdere beslissing vernietigd en het beroep gegrond verklaard. Met de kwaliteit van de toepassing van de wetten voor oorlogsgetroffenen is dus weinig mis, zo lijkt het.

Alleen..., dat is ook niet het probleem. Het echte probleem is het probleem van twee werkelijkheden die met het ouder worden van de cliënten steeds verder van elkaar af komen te staan, namelijk de werkelijkheid zoals die door de cliënt wordt ervaren en de werkelijkheid van wetten, regelgeving en toepassingsbeleid.

De vraag is uiteraard wat wij met dit probleem gaan doen. De eerste mogelijkheid is om het te aanvaarden als een ‘fact of life’, omdat alle wetten nu eenmaal wetten zijn. Dat lijkt mij geen goed idee. In de eerste plaats niet, omdat het een probleem betreft dat, zoals ik eerder reeds zei, in de komende jaren alleen maar groter zal worden. Maar veel belangrijker dan dat acht ik het principiële punt, dat wij ons niet zonder meer mogen neerleggen bij een situatie, waarin de doelgroepen van de wetten opdraaien voor de begrenzing van een wettelijk systeem, dat juist aan diezelfde groepen een erkenning beoogt te geven op basis van de ereschuld en bijzondere solidariteit die de overheid namens de samenleving jegens hen heeft uitgesproken. De vorige spreker heeft daarover reeds behartigenswaardige dingen gezegd.

De wetgeving

De vraag is nu of er iets aan het eerder geschetste probleem te doen valt binnen de huidige wettelijke kaders. Welnu, het antwoord is even kort als duidelijk, namelijk nee. Hoezeer er ook de bereidheid is om de belevingswereld van de cliënt als uitgangspunt te nemen voor de wetstoepassing, er is niet de vrijheid om daarbij rechtstreeks

in te gaan tegen de wettelijke bepalingen, zeker als het gaat om een zo belangrijk onderdeel van de wetgeving.

Als we dus zoals vandaag praten over de beleidsagenda voor de komende jaren, dan is hier een onderwerp dat wat mij betreft op die agenda thuishoort. Onderzocht zou moeten worden of het medisch causaliteitsvereiste voor alle bijzondere voorzieningen gehandhaafd moet worden of dat overwogen moet worden om voor bepaalde voorzieningen (een nader te bepalen basispakket van veel benodigde voorzieningen) te volstaan met een algemene indicatie. Het zou zonder twijfel een belangrijke verbetering betekenen uit oogpunt van herkenbaarheid en cliëntgerichtheid van de dienstverlening.

Bij dit soort voorstellen is uiteraard altijd de vraag wie dat gaat betalen. De algemene middelen zijn immers niet onuitputtelijk. Toch zie ik mogelijkheden. Van jaar tot jaar constateren wij een gestage verlaging van de uitkeringskosten als gevolg van het steeds kleiner worden van de doelgroep. Zo zijn de uitkeringskosten in de afgelopen twee jaar verminderd met in totaal 25 miljoen gulden. Die verlaging zet in de komende jaren steeds verder door. Zou het niet mogelijk zijn, zo vraag ik mij af, om een klein deel van die jaarlijkse verlaging te benutten voor de financiering van een zo belangrijke verbetering als die ik zojuist voorstelde? Het gaat dan niet om het inzetten van meer middelen, maar om het aanwenden van een klein deel van de gelden die beschikbaar komen als gevolg van het kleiner worden van het uitkeringsbestand. De ervaring leert dat waar een politieke wil is, meestal ook wel een weg te vinden is.

Doelgroepen

Een tweede nieuwe opgave die ik zie voor de komende jaren heeft te maken met de samenstelling van

PUR-voorzitter Huijser

de doelgroepen van de wetten. Meer en meer bestaat de groep pensioen- en uitkeringsgerechtigden uit nabestaanden. De groep zelfgetroffenen wordt relatief kleiner. Bij de Wetten buitengewoon pensioen is inmiddels de situatie bereikt dat het bestand aan pensioengerechtigden meer weduwen kent dan verzetsdeelnemers. Bij de Wet uitkeringen vervolgingsslachtoffers vormt de groep van nabestaanden bijna de helft van het totale aantal gerechtigden en alleen bij de Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers is er nog sprake van een duidelijke meerderheid van zelfgetroffenen. Naarmate deze ontwikkeling doorzet, zal het karakter van de doelgroep en daarmee de toepassing en uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen zich geleidelijk wijzigen. Het is interessant en van belang om na te gaan wat die wijziging zoal zal behelzen. Zo zal bijvoorbeeld het aantal vergoedingen en tegemoetkomingen ter zake van bijzondere voorzieningen teruglopen. Ook het aantal aanvragen om die vergoedingen en tegemoetkomingen gaat afnemen; die aanvragen zijn immers gebonden aan zelfgetroffenen. Daarmee stuiten we meteen op een probleem. Want probeert u zich eens voor te stellen wat het betekent, wanneer een partner komt te overlijden en het eerste dat gebeurt is de verlaging van de periodieke uitkering, het wegvallen van eventuele toeslagen en het wegvallen van vergoedingen en tegemoetkomingen voor voorzieningen, die in veel gevallen maandelijks periodieke betalingen betreffen. Moet nu, na het overlijden van de partner, de huishoudelijke hulp het huis uit? Moet het sociale leven op een lager pitje worden gezet omdat vergoedingen en tegemoetkomingen in die sfeer (denkt u bijvoorbeeld aan vervoersvergoedingen voor het onderhouden van sociale contacten of vergoedingen voor extra telefoonkosten) verdwijnen? Het antwoord is

in veel gevallen helaas ja. Sterker nog, er zijn voorbeelden van mensen die gedwongen werden te verhuizen omdat ze de huur van de woning plotseling niet meer konden betalen.

Financiële aanslag

En zo komt naast de emotionele aanslag in verband met het overlijden ook een financiële aanslag. Een financiële aanslag die zwaarder doorwerkt dan wat gebruikelijk is, omdat niet alleen de uitkering op een lager niveau wordt vastgesteld (dat is normaal), maar vooral ook omdat de *totale* inkomenspositie zo drastisch verslechtert, terwijl het vaak gedurende een lange reeks van jaren opgebouwde leefpatroon zich niet zo snel laat aanpassen. En zo zien we een problematiek ontstaan, die weliswaar nogal verschilt van die van zelfgetroffenen, maar die voor de komende jaren van groot belang wordt voor het karakter van de doelgroep en dus ook voor de dienstverlening op het terrein van de wetten voor oorlogsgetroffenen. We praten over een groep mensen, die vaak een moeilijk leven hebben gehad als partner van een oorlogsslachtoffer; die na het overlijden van de partner alleen achterblijven en in die situatie worden geconfronteerd met een meer dan gebruikelijke achteruitgang in hun inkomsten.

We praten ook over een groep mensen die binnen afzienbare tijd de meerderheid vormt van de pensioen- en uitkeringsgerechtigden.

Het is overigens in zekere zin ook een actuele problematiek, omdat veel zelfgetroffenen zich zorgen maken over wat er met hun partner gebeurt op het moment dat zij zelf komen te overlijden. Het voert te ver om aan deze problematiek de conclusie te verbinden dat alle toeslagen en voorzieningen ook voor nabestaanden toegankelijk gemaakt moeten worden. Dat zou ook te zeer op gespannen voet staan met een aantal uitgangspun-

ten van de wetgeving en de hulpverlening. Toch is er naar mijn oordeel wel aanleiding om in de komende tijd te onderzoeken of er iets aan deze situatie gedaan kan worden. Een zekere mitigering of temporisering van het plotselinge inkomenseffect dat zich nu voordoet zou schrijnende situaties kunnen voorkomen.

Administratieve procedures

Het ouder worden van de doelgroep is zeker niet de enige, maar wel een belangrijke ontwikkeling voor de komende jaren. Het is dan ook logisch dat die ontwikkeling een belangrijke plaats inneemt in de bijdragen aan dit symposium. Ouder worden betekent niet alleen dat mensen kwetsbaarder worden voor allerlei fysiek ongemak. Ouder worden betekent ook vaak dat het steeds moeilijker wordt om inzicht te behouden in ingewikkelde administratieve procedures. En het is nu eenmaal een feit dat de uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen een groot beroep doet op de medewerking van de mensen voor wie de wetten bedoeld zijn. Verwijskaarten toesturen, kopieën van verzekeringsafschriften maken, eigen inkomsten op bruto-niveau blijven volgen, nadere informatie leveren in het kader van aanvragen, kortom, een ieder van u weet wat ik bedoel als het gaat om de medewerking die van cliënten wordt verwacht bij de adequate wetsuitvoering.

Het formulier

Het staat er soms zo eenvoudig: "Wilt u het bijgevoegde formulier volledig ingevuld en ondertekend zo spoedig mogelijk naar ons terugsturen?" Dat *willen* de meeste mensen wel, maar in toenemende mate *kunnen* ze dat niet meer. Iedere keer dat ik een gesprek voer met vertegenwoordigers van belangenverenigingen of begeleidende instellingen is dat de leidraad van het gesprek. Steeds weer wijzen zij er op, dat in toenemende mate

PUR-voorzitter Huijser

cliënten niet meer meekomen in de onvermijdelijk ingewikkelde wereld van de wetsuitvoering. En die wereld is niet alleen ingewikkeld, maar op onderdelen ook niet goed toegankelijk. Enige jaren geleden heeft de Algemene Rekenkamer in een onderzoek naar de klantgerichtheid van de publieke dienstverlening geconcludeerd, dat veel mensen niet weten op grond van welke criteria zij in aanmerking komen voor allerlei wettelijke aanspraken. Het blijkt buitengewoon moeilijk te zijn om in algemene zin iets te zeggen over de toekenning van aanspraken in relatie tot de individuele situatie van een betrokkene. Wij kennen allemaal de voorbeelden en vooral de vergelijkingen die dan op tafel komen. "Mijn aanvraag is afgewezen terwijl een kennis, die veel minder heeft meegemaakt, de voorziening wel heeft gekregen". Ook hier zien wij weer zo'n situatie waarin de herkenbaarheid van de uitkomsten van het wettelijk sys-

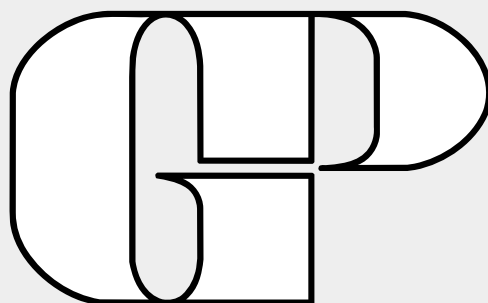
teem langzaam achter de horizon verdwijnt. Daarmee dient een derde nieuwe opgave zich aan. Hoe zorgen wij er voor dat de cliënten een zo goed mogelijke begeleiding krijgen bij alles wat met de wetten voor oorlogsgetroffenen te maken heeft, of het nu gaat om verzoeken om informatie, het indienen van aanvragen of de berekening van uitkeringen en pensioenen. Hier ligt een opgave die alle bij de wetsuitvoering betrokken partijen aangaat en die daarom in goed en open overleg tussen alle partijen tot een goed einde moet worden gebracht.

Spiegels

Ik kom tot een afronding. De bijeenkomst van vandaag houdt ons spiegels voor over de wijze waarop wij, als samenleving, de erkenning van en hulpverlening aan oorlogsgetroffenen vorm hebben gegeven. Die spiegels leren ons dat het van groot belang is om ons te blijven verdiepen in de doelgroepen van

de wetten en in de ontwikkelingen die die doelgroepen doormaken. Alleen dan kunnen wij in de beleidsontwikkeling en dus in de hulpverlening op dit terrein goed en tijdig inspelen op de noden van de kwetsbare groep waarover wij spreken. Ik heb u enkele ontwikkelingen geschetst die naar mijn overtuiging een dominante rol gaan spelen in de komende jaren en die leiden tot een drietal nieuwe opgaven omtrent de wetten voor oorlogsgetroffenen. Nieuwe opgaven, die nog veel besproken en bediscussieerd moeten worden alvorens de beleidsagenda voor de komende jaren definitief vorm kan krijgen, maar die wel de contouren aangeven van wat ons te wachten staat. En met dat ons bedoel ik ons allen, dat wil zeggen beleidsmakers, wetstoepassers, wetsuitvoerders en belangenbehartigers, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. Want wij staan, nu en in de toekomst, gezamenlijk voor een zaak van erkenning. ■

Wij maken ons Druk... voor U

Ontwerpers & Drukkers
Specialiteit:

Hebreeuwse Typografie

Tel: 020 - 6437224

Fax: 020 - 6477333

Het belang van immateriële voorzieningen voor de toekomst

Over wie gaat het? Wij spreken vandaag over (immateriële) voorzieningen voor de oorlogsgetroffenen van de jaren 1940-45, en in globale zin zijn dat: degenen die als volwassenen de oorlog ervaren hebben, degenen die als kind of puber de oorlog ervaren hebben, de naoorlogse generatie en de partners van de oorlogsgetroffenen.

Vandaag beperk ik mij tot de twee eerstgenoemde categorieën. De beide andere hebben recht op een aparte benadering en komen vandaag slechts in de context voor.

De voorafgaande lezingen hebben vermoedelijk al voldoende duidelijk gemaakt, dat de beeldvorming over een groep stokoude mensen, die met het verstrijken van enkele jaren geheel uitgestorven zal zijn, niet klopt. Ik deel zelf met het oog op de zorgverlening en de beeldvorming de beide eerstgenoemde categorieën met een lichte variatie als volgt in:

degenen, die vóór 1 januari 1930 geboren zijn: zij hebben de oorlog als volwassenen meegemaakt, behalve een wat kleiner deel van hen die in die jaren hun puberteit of adolescentie doormaakten. De jongsten uit deze groep waren in 1945, het jaar van de bevrijding, op 31 december 16 jaar oud. Zij zijn op 1 januari 2000 allemaal ouder dan 70 jaar. Ik noem hen voor het gemak: de oudere senioren.

degenen die tussen 1 januari 1930 en 15 augustus 1945 geboren zijn. De jongste mensen uit deze categorie waren bij de bevrijding pas geboren; de oudsten waren op 31 december 1945 16 jaar oud. We hebben in deze categorie te maken met kinderen van destijds (1940-

45) diverse leeftijden, waaronder ook pubers. Ze zijn op 1 januari 2000 allemaal ouder dan 55 jaar en de oudsten lopen tegen de 70. Ik noem hen de "jongere senioren".

Er zit enige willekeur in het benoemen van leeftijdsgrenzen; soms wordt voor de categorie "jongere senioren" in het algemeen de periode van 55-75 jaar gebruikt. Mede met het oog op de wat snellere veroudering die hier en daar geconstateerd is onder oorlogsgetroffenen lijkt de door mij gekozen indeling redelijk bruikbaar voor ons doel. We hebben dus te maken met jongere en oudere senioren, voor wie nog vele jaren lang voorzieningen van bijzondere aard gewenst zijn.

De betekenis van ouder worden voor oorlogsgetroffenen

In de seniorenfase (jongere en oudere senioren samengenomen) van het leven geldt, dat er een zekere teruggang plaatsvindt van lichamelijke en psychologische vermogens. Met deze teruggang sluit ik bepaald niet uit, dat er juist in deze periode ook geestelijke groei plaats kan vinden: het vermogen tot verdieping, de wijsheid, het bezonkene, de innerlijke harmonie, dat alles kan op hoge leeftijd toenemen. Terugblikkend op onze levenservaringen leren we

deze te integreren. We kunnen leren ons leven als een continuïteit, een dóórgaan van zelfervaring, te ondervinden. Maar dat lukt ons natuurlijk alleen als we niet al te zeer geplaagd worden door dagelijkse zorgen om het bestaan, en ook innerlijk niet al te zeer ontwricht worden door de herinneringen die boven komen en hun emoties meebrengen. We moeten, kortom, een soort uiterlijke en innerlijke vrijplaats gekregen hebben.

Hoe staat dat bij oorlogsgetroffenen?

Oorlogsgetroffenen hebben in de jaren 1940-45 beschadigde ervaringen opgedaan van zeer uiteenlopende aard. Dat varieert van levensgevaar door bombardementen en beschietingen, hongersnood, dwangarbeid ver van huis, onderduik, gevangenschap en nog veel meer tot verblijf als vervolgd in een concentratiekamp. Deze traumatiserende gebeurtenissen hebben een nasleep van traumatische psychologische reacties tot gevolg gehad bij een groot percentage der getroffenen. De traumatische gebeurtenissen waarom het gaat zijn in wezen door de medemens veroorzaakt. Het gaat niet om natuurrampen die in een korte tijd plaatsvinden (ook dat kan zeer bepalend zijn voor mensen; in Zeeland spreekt

Drs. J. Lansen

men nog vaak over vóór en na de watersnoodramp van '53), het gaat om door mensen veroorzaakt geweld en vervolging over een reeks van jaren heen. Het gaat om zeer onmaatschappelijke gebeurtenissen in de maatschappij. En na de bevrijding gaf de maatschappij doorgaans niet de nodige opvang en de solidariteit, twee elementen waarvan wij nu weten, hoe beslissend die zijn voor de eerste stadia van verwerking na een trauma. Dat alles heeft gemaakt, dat de jongere en oudere senioren nog tobben met onverwerkte oorlogservaringen; ervaringen die dusdanig met emoties beladen zijn, dat de integratie-opgave die bij de seniorenfase des levens hoort, niet of moeizaam kan worden verricht.

Het heeft tientallen jaren geduurd voor de hulpverlening – ik bedoel medici (onder wie psychiaters) en klinisch psychologen – er achter kwam, hoe gecompliceerd het psychotrauma door oorlog en vervolging is en wat er voor late gevolgen, soms na een lange latentieperiode, kunnen optreden. Wij weten nu, dat het uit de Verenigde Staten afkomstige concept van de posttraumatische stress-stoornis volstrekt onvoldoende is om de posttraumatische gevolgen te beschrijven. Ik kan al die traumatische gevolgen hier niet benoemen, maar voor het doel van vandaag moet ik toch vermelden, hoe angstig en depressief mensen na heel lange tijd nog kunnen worden. Hoe ze soms zo van slag kunnen zijn, dat ze op de buitenwereld een vreemde, verwarde indruk kunnen maken, die op hogere leeftijd per vergissing, ook door deskundigen, voor een vorm van dementie kan worden aangezien. Hoe de lichaamstaal als uitdrukking van ongenoegen, onmacht en verdriet hen naar de dokter drijft, die dat dan vaak niet thuisbrengen kan omdat hij hun achtergrond niet kent of niet vermoedt. Ook hoe slecht zij zichzelf soms kennen,

hoe vervreemd en geïsoleerd zij zich kunnen voelen, hoe zij de ongelukkig en angstig makende herinneringen proberen weg te werken door alcohol en overmatig medicijngebruik.

Ik wil verder nog noemen dat de “child-survivors”, de jongere senioren dus, dikwijls een bijzondere levensloop vertonen.

Het trauma heeft wel op hen ingewerkt, maar de gezonde kracht en hun persoonlijkheid konden de draad weer opvatten. Zij groeiden uit tot een sociaal vaak geslaagd te noemen mens, bij wie anderen – behalve mensen die hen goed leerden kennen – geen idee hadden, dat er een onbehandeld getraumatiseerd kind in hen verscholen was. De balans tussen beide delen van deze complexe persoonlijkheid bleef lang in evenwicht, tot veelal bij de overgang van middelbare leeftijd naar de leeftijd van de jongere senioren het evenwicht decompenseerde. De confrontatie met de gevolgen van het ouder worden, inbegrepen allerlei normale veranderingen in het leven, zoals het vertrek van de opgroeiende kinderen uit het gezin, pensioenering, een kwaal of ziekte van zichzelf of van de partner, deden de balans doorslaan.

Ouder worden kan voor de oorlogsgetroffenen automatisch een beangstigende aangelegenheid zijn. In de oorlog betekenden gezondheid en sterkte van lichaam en geest, dat je tenminste iets had waarmee je hoopte het te kunnen redden. De daadwerkelijke vermagering door gebrek aan voeding en het optreden van allerlei ziektes (b.v. infectieziekten) waren beangstigend en vaak fataal. De achteruitgang van lichaam en psychische vermogens herinneren aan die beangstigende kwetsbaarheid. Opname in een ziekenhuis of verpleeghuis activeert de angst voor afhankelijkheid. In de oorlog was je dikwijls totaal afhankelijk van

anderen: van kwaadwillende vervolgers, maar ook van helpende mensen met hun beperkingen en soms ook hun grillen.

Verlies van vrienden en naasten, van je vertrouwde woonomgeving, is voor iedereen moeilijk. Maar hoe is het voor mensen, die het grote verlies van toen, van naaste familie, van huis en haard, van het vaderland soms, van toekomstverwachting en van beroep, niet hebben kunnen verwerken in een normaal rouwproces?

Op oudere leeftijd betekenen veel dingen een reactivering van al het gevaarlijke en droevige van vroeger. Geen wonder dat mensen zich daar krampachtig tegen verzetten met vormen van hyperactiviteit, of dat ze erg boos, erg depressief of erg verbitterd worden.

Bij het uitblijven van erkenning en begrip zie je slachtoffers nogal eens verzeilen in een slachtofferrol, die verder gaat dan de primaire beschadiging. Een rol die meer te maken heeft met hun isolatie en hun verwijt aan de maatschappij. Juist dat kan bij het krampachtige verzet tegen het ouder worden nog worden aangescherpt. Naast deze agressieve verbitterende ouderen tref je ook nogal eens de zware toppers aan, die de strijd hebben opgegeven en die zich in een machteloze passiviteit verschanzen.

Er treedt ook gemakkelijk een sociale complicatie van belang op. Het is in onze maatschappij niet erg gebruikelijk meer, dat men tijd heeft voor andere mensen, of naar hen luisteren wil. Als daarbij komt dat je oorlogsgetroffene bent, dan tref je het soms dat iemand naar je luisteren wil, omdat je zo'n ongebruikelijk verhaal te vertellen hebt. Maar meestal duurt die bereidheid niet zo lang. De combinatie van senior-zijn en overlevende-zijn veroorzaakt nogal eens dat je ontweken wordt, dat er niet naar je geluisterd wordt als de sensationele kant van het verhaal wijkt voor

Drs. J. Lansen

de doorstane narigheid.

Ook hulpverleners vertonen zo'n vermijdende tendens, met als gevolg: diagnostische fouten (nog altijd geldt: de helft van de diagnostiek berust op het verhaal, op het interview).

Ik vat samen: de latere levensfasen brengen bepaalde lasten en getraumatiseerden hebben hun eigen late lasten. Dat versterkt elkaar wederkerig en zo wordt de levenskwaliteit van de ouder wordende oorlogsgetroffenen bedreigd. In plaats van de vrede van de ouderdom dreigt de angst van de herinnering. In plaats van de sterkte van geest door integratie, door het ondervinden van heelheid van het eigen leven, dreigt door het opdruken van "vroeger" het angstige gevecht. Heeft Hitler, heeft de Jap, dan toch nog gewonnen?

Maatschappelijke erkenning: individueel en als stelsel

Onder immateriële voorzieningen versta ik voor ons doel allerlei regelingen, maatregelen en instellingen die het psychologische welzijn van oudere oorlogsgetroffenen bevorderen. Ik geef een voorbeeld van een eenvoudige, nog niet gerealiseerde maatregel van een éénmalig karakter.

In de nieuwsuitzending van maandag 8 september j.l. kwam een groepje oud-gevangenen aan het woord, dat na de 15e augustus 1945 in Bogor, in de anarchie van Japanse capitulatie en agressief Indonesisch nationalisme, door een menigte nationalistes was omsingeld in een kamp. Het ging om honderden mannen die met de dood bedreigd werden.

Eén Nederlandse militair wist een aantal soldaten van het Engelse leger (Gurka's) te overreden om een carrier dwars door de menigte naar het bedreigde kamp te rijden; zo werd het bedreigende cordon doorbroken.

Deze bevrijding uit doodsgevaar willen de overgebleven mensen nu

alsnog gehonoreerd zien door het postuum uitreiken van de militaire Willemsorde aan die Nederlandse militair. En dat schijnt maar niet te lukken.

Dit voorbeeld geeft aan, waar het om gaat: om de maatschappelijke erkenning van geleden gevaar, van leed, van het geleefd hebben in grenssituaties. Het gaat natuurlijk niet om het eren van die ene man die moed en daden opbracht, het gaat ook om al die overgebleven oude mannen, die al lang snakken naar publieke erkenning in symbool en praktijk. Zo'n erkenning is een bewijs van solidariteit.

Niet-erkend te zijn betekent in het algemeen afzondering, isolering, niet mogen delen. Reële slachtoffers worden dan anders. Zij moeten noodgedwongen zwijgen, en als ze toch hun mond open doen worden ze al gauw als onredelijke zeurpieten beschouwd.

Psychotrauma dat door menselijk geweld wordt veroorzaakt en alle verlies dat daarmee gepaard gaat, alle angst en rouw, is een gebeuren dat een context van maatschappelijke erkenning nodig heeft, voor alle verdere maatregelen van solidariteit die gericht zijn op hulp en herstel. Een zorgzame maatschappij scheidt daar een kader voor.

De graad van civilisatie van een volk zou men kunnen beoordelen aan hetgeen in een land structureel geschiedt – en niet alleen charitatief – aan hulp voor de slachtoffers van en in dat land.

De laatste 6 jaar ben ik door praktische werkzaamheden in de gelegenheid geweest in diverse West-Europese landen rond te kijken bij centra, die hulp verlenen aan slachtoffers van menselijk geweld (o.a. slachtoffers van het Nazi-regime en meer recent getraumatiseerden).

Het was een blik vanuit de praktijk en van onderaf, dichtbij de directe hulpverlening. Daarom kan ik niet

exact en systematisch vergelijken met ons land. Het komt mij echter voor, dat van alle systemen van behandeling en zorg, die in West-Europa ontwikkeld zijn, ons Nederlandse stelsel van hulpverlening door gespecialiseerde eerste-, tweede- en derde-lijns instellingen, gericht op de overlevenden van de tweede wereldoorlog, één van de beste is. Dit stelsel werkt complementair aan de gewone zorg voor gezondheid en welzijn van ons volk. In zichzelf zijn deze gespecialiseerde instellingen van zorg en welzijn en andere daarmee verbonden instellingen ook weer complementair aan elkaar.

Ik noem dit stelsel een complementair stelsel van "care" en "cure". De termen dekken niet exact wat er soms met "care" en "cure" in de gezondheidszorg wordt bedoeld, maar zijn m.i. wel bruikbaar. Het stelsel is niet volmaakt, de zorg valt soms karig uit, de samenwerking kan wellicht beter, maar in principe is het gunstig.

"Care"-elementen in dit stelsel zijn m.i. de zorg-werkzaamheden van instellingen van gespecialiseerde, grotendeels maatschappelijke, dienstverlening: Joods Maatschappelijk Werk, de Stichting 40-45, de Stichting Burger-Oorlogsgetroffenen en de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogsgetroffenen. Zij werken in de eerste lijn en houden het oog op materiële en immateriële belangen van oorlogsgetroffenen. Naast allerlei bekende activiteiten voor individuen afzonderlijk helpen zij, evenals het Icodó, mee aan de opbouw van zelfhulpgroepen en vrijwilligerswerk, zij organiseren mede met anderen een aantal herdenkingen, zij stimuleren het uitgeven van periodieken en ondernemen tal van andere steunende activiteiten, waarvan het belang in psychologische zin niet genoeg kan worden gewaardeerd.

Dr. J. Lansen

“Cure”-elementen in dit stelsel zijn de op behandeling gerichte activiteiten van gespecialiseerde behandelinstellingen zoals de Joodse Geestelijke Gezondheidszorg (dat is het Sinaï Centrum, inbegrepen Sinaï Ambulant en Sinaï Kliniek, en het Centrum '45). Vanzelfsprekend zijn er in de lappendeken van specifieke en niet-specifieke Nederlandse instellingen die gezondheidszorg en welzijnszorg aanbieden, meer instellingen en zelfstandige hulpverleners te noemen die van belang zijn voor de psychische gezondheid en welzijn van de oorlogsgetroffenen. De hoofdzaak is m.i. echter, dat door het complementaire bestaan van “care”- en “cure”-instellingen de dienstverlening redelijk geregeld is. Het is nog van belang te noemen, dat als we de “care”-instellingen niet hadden, de “cure”-instellingen overstroomd zouden worden door voor hen oneigenlijke vragen van zorg, én omgekeerd.

Dit stelsel oogt als een lappendeken. Het is eigenlijk geen organisatiestructuur die op nationale basis de werkzaamheden van zorg coördineert voor en de belangen bewaakt van een “high risk” groep, de ouder wordende oorlogsgetroffenen. Dat ligt er voor een deel natuurlijk aan, dat deze lappendeken deels bottom-up gevormd is, nogal eens via acties en druk vanuit de verschillende groepen getroffen. Toch is dit kader niet zo slecht. Het verdient aanpassing en mogelijk vereenvoudiging, zodat een betere uitbouw kan plaatsvinden. De preventieve en curatieve waarde van zo'n verrijkt stelsel moeten we, zelfs in dit betrekkelijk late stadium, niet onderschatten.

Verbetering van het stelsel

Het psychologische kader waarbinnen de immateriële voorzieningen – dus ook de erkenning, de “care”- en de “cure”-organisaties –

te plaatsen zijn, kan ook geschetst worden vanuit een aantal kenmerken die in het traumatische gebeuren van destijds te vinden zijn. Deze wil ik als volgt opsommen:

- er was toen vrijwel geen echte mogelijkheid om op de loop van de gebeurtenissen invloed uit te oefenen: “no power”
- er ontbrak veelal een steunende structuur: je was op jezelf aangewezen, anderen konden je niet of heel weinig helpen: “no supportive structure”
- er was dus ook niet het gevoel van beschermd te zijn. Je moest maar afwachten wat er gebeurde en of je het haalde hing dikwijls af van toeval en willekeur: “no protection”.

Het stelsel dat nodig is voor een goede zorg voor jongere en oudere senioren moet elementen bevatten die duidelijk het tegenovergestelde bieden:

- zoveel mogelijk “empowerment”: geef de mensen de mogelijkheid zelf invloed uit te oefenen op hun lot
- zorg voor goede steunende structuren, via royale erkenningen, sterke zelfhulpgroepen, vrijwilligersorganisaties, goede “care”- en “cure”-instellingen en goede steunende maatregelen voor deze instellingen
- zorg dat hulpverlening krachtig genoeg is door werkelijke kennis van zaken en kennis van methodieken.

Ik heb geprobeerd dit alles te vertalen in een rijtje uitgangspunten.

a. De erkenning van de maatschappij

De maatschappij, de politiek, kan nog veel doen.

Allereerst in de vorm van een versoepeling van de erkenningen. Vervolgens inzake de bevordering van aandacht voor herdenkingen, de bouw van monumenten, de subsidie van publicaties en periodieken. Een andere maatschappelijke taak van enorm belang is gele-

gen in het opnemen in de opleidingscurricula van onderwijs over de gevolgen van trauma, in het bijzonder voor dit complexe trauma en de late gevolgen daarvan. In vele curricula zijn deze thema's non-existent.

Doorlichting van de curricula van medici, klinische psychologen, psychiaters, maatschappelijk werkers, verpleegkundigen, ziekenverzorgenden en bejaardenverzorgenden is gewenst. Dat zal trouwens een goede spin-off opleveren voor opvang en bejegening van andere groepen slachtoffers binnen onze maatschappij.

b. Een uitgangspunt over de persoonlijke attitude jegens de oorlogsgetroffenen

Hoe zorgen wij ervoor, dat de oorlogsgetroffenen correct bejegend worden?

Respect voor de mensen is hier het woord. Men moet hen beoordelen op de realiteit van hun getroffen-zijn en het risico dat zij als jongere en oudere senioren lopen. Men moet hen niet beoordelen op het negatieve slachtoffergedrag, dat veelal juist het resultaat is van het niet erkend zijn.

Respect voor hun autonomie. Zij kunnen, mits adequaat bijgestaan, zelf heel veel. Het gaat in principe om flinke mensen. Geef hen daarom ook zeggenschap, als volwassen partners in het ontvangen van hulp.

Begrip, geen medelijden, voor het klimmen der jaren. Nu de doelgroepen verouderen is meer externe steun nodig. Men kan niet alles aan de jongere senioren alléén overlaten, om de oudere groep te steunen. De mensen moeten b.v. gesteund worden in het bijwonen van de sociale bijeenkomsten, o.a. door veel vrijwilligerswerk, maar soms ook door “care”-instellingen.

c. Het belang van zelfhulpgroepen en vrijwilligers

Lotgenotenhulp is zowel aan te treffen in zelfhulpgroepen als in

Drs. J. Lansen

vrijwilligerswerk. Dit soort werk is van enorm belang gebleken voor het psychische welzijn van de oorlogsgetroffenen, zoals trouwens ook bij andere groepen patiënten, gehandicapten of mensen die een bijzondere problematiek hebben.

Lotgenotenhulp onder oorlogsgetroffenen is niet automatisch alleen maar positief. Lotgenoten ondervinden de positieve gevolgen maar ook de negatieve gevolgen van hun onderlinge identificatie. Er kunnen daarom ook ontsporingen plaatsvinden in de vorm van onvruchtbare conflicten of onterechte negatieve stellingnames t.a.v. "de maatschappij" of de hulpverlening. Het is van groot belang, dat de overheid begeleiding door experts, b.v. vanuit de "care"-instellingen, subsidieert.

Vrijwilligers die geen lotgenoten zijn hebben nogal eens extra vorming nodig voor hun begeleidingswerk. Hun werk varieert van praktische hulp bij alledaagse dingen in het geval van invaliditeit, en van hulp bij het organiseren van en brengen naar bijeenkomsten, tot het persoonlijke gesprek. Ik ken vrijwilligers die beter kunnen luisteren dan lotgenoten of sommige professionele hulpverleners. Het is nogal eens nodig om in hun voorbereidende vorming uit te leggen, wat de belangrijke aspecten zijn in het leven van oorlogsgetroffenen. Er is dikwijls een leeftijds- en een klimaatverschil. En verder is het bewaken van de rol die zij hebben en van hun grenzen in de zorg, voor henzelf heel belangrijk; anders knappen ze gauw af of gaan snel wat anders doen. Hier blijft m.i. een belangrijke taak bestaan voor het Icodó en anderen, een taak die voorlopig eerder toe zal nemen.

Tenslotte kom ik dan bij de hulpverlening door "care"- en "cure"-instellingen.

Het is niet de bedoeling om alle vormen van begeleiding en behandeling uiteen te zetten. Dat werk

moet rustig kunnen doorgaan. Ik wil enkele functies opnoemen, die naast het werk voor de individuele cliënten of de steun voor allerlei algemene "care"-functies van belang zijn.

Er wordt te weinig beseft, dat hulpverleners uit deze instellingen getraind moeten worden in een soort van vertaalfuncties. De signalen die slachtoffers uitzenden zijn vaak onduidelijk. Opvallen was in de oorlog gevaarlijk en het tonen van zwakte eveneens. Dat werkt nog steeds door en daarom is het gedrag van oorlogsgetroffenen soms erg onbegrijpelijk. Hun traumatische reacties worden soms niet herkend.

Als je eenmaal ervaren geworden bent in het herkennen van zulke signalen, dan zal al spoedig blijken, dat je als hulpverlener ook een soort vertaalfunctie krijgt: naar gezinsleden, naar gemeentelijke en uitkeringsinstanties en naar anderen. Die vertaalfunctie zal in de loop der jaren alleen maar toenemen.

Zo'n vertaalfunctie kan b.v. ook nodig zijn, als mensen worden opgenomen in een verpleeghuis of ziekenhuis.

Eigenlijk is het beste milieu voor voorheen getraumatiseerden een psychologisch veilig, warm en supportief milieu, waar psychologische grenzen gerespecteerd worden. In de gespecialiseerde instellingen is dat bekend, al is het daar ook zo, dat men daar de nieuwe hulpverleners bijscholing geven moet. In de overige instellingen zullen de medewerkers en niet te vergeten de leidinggevenden (van hoog tot laag) er voor moeten kunnen zorgen, dat oorlogsgetroffenen er goed kunnen worden opgevangen. Ik zie niet goed in, hoe dat in de huidige geestelijke en lichamelijke gezondheids- en welzijnszorg mogelijk is zonder vormen van bijscholing en consultatie, die vooral door de "care"- en "cure"-instellingen moeten worden gege-

ven. Doet men dat niet, dan blijft het risico groot op verkeerde diagnostiek, verkeerde beoordeling van gedrag, ontoereikende opvang en niet-passende maatregelen.

Er wordt ook te weinig beseft, dat onderlinge consultatie tussen werkers van "care"- en "cure"-instellingen zo bevruchtend werkt op elkaars werkzaamheden. Consultatie door een ervaren psychiater, geleverd aan maatschappelijk werkenden van eerstelijns "care"-instellingen, levert voor een kring van cliënten die veel groter is dan zo'n psychiater zelf zou kunnen bereiken, veel goeds op. De psychiater zelf leert ook veel van de maatschappelijk werkenden. Zo zijn er nog een aantal van dit soort situaties te beschrijven tussen werkers van andere disciplines die in principe alleen maar win-win uitkomsten hebben.

Dat alles kost echter tijd en meestal is daar budgettaire onvoldoende in te voorzien. Daarom pleit ik er voor, dat de budgettaire normen in de geestelijke gezondheidszorg en de welzijnszorg voor instellingen voor oorlogsgetroffenen nog een extra toeslag krijgen; dit pleidooi wil ik nog versterken met de opmerking, dat ook veel werk van consultatieve aard en voor bijscholing wordt verricht ten behoeve van de algemene instellingen voor gezondheidszorg en welzijn.

Tenslotte iets nieuws. Het staat sinds enkele jaren onomstotelijk vast, dat werken met getraumatiseerden een zeker risico oplevert voor de geestelijke gezondheid van de hulpverleners en hun functioneren in teamverband. Het verschijnsel is betrekkelijk laat gesignaleerd en men heeft er nog geen definitieve naam voor, al staat wel vast dat het bestaat. De namen die men hoort en leest zijn b.v.: secundaire traumatische stress, charity fatigue, vicarious traumatization en ook wel trauma door inductie. Het bedreigt niet alleen de hulp-

Drs. J. Lansen

verleners zelf, maar ook de kwaliteit van de hulpverlening. Ik pleit daarom voor verdere bestudering van dit verschijnsel, voor het reeds nu invoeren van preventieve maatregelen op individueel niveau, op teamniveau en op organisatie-niveau. Ook daar zal wat geld voor nodig zijn.

Tot slot

In het voorafgaande heb ik gepleit voor een amendering van het bestaande stelsel van erkenning en hulpverlening voor oorlogsgetroffenen uit de periode 1940-45.

Het ging mij daarom, de betekenis van immateriële zorgverlening voor het psychische welzijn van oudere oorlogsgetroffenen als een at-risk groep aan te geven. De voorgestelde verbeteringen staan dicht bij de realiteit, al heb ik er van afgezien om vertalingen naar praktische regelgeving in uitgewerkte vorm te bepleiten. Dat is nu niet mijn taak en het ligt in principe ook op andermans terrein. Wel hoop ik, dat mijn pleidooi inzicht genoeg verschaft voor beleidsmakers en alle direct belangstellenden. ■

Geraadpleegde literatuur:

Uit de veelheid van literatuur, die ten grondslag ligt aan deze lezing, wil ik met name noemen:

- Hulp aan oudere oorlogsgetroffenen

F.A. Begemann, Icode-uitgave, 3e druk, juni 1992

- Prior traumatization and process of aging

Theory and clinical implications. Petra G.H. Aarts en Wybrand op den Velde. Hoofdstuk 15 (p. 359 – 377) uit: Bessel A. van der Kolk. E.a.: Traumatic Stress. The effects of overwhelming experiences on mind, body and society.

- Guilford Press

Uit het boek Aging and posttraumatic stress disorder (ed. Paul E. Ruskin en John A. Talbott, American Psychiatric Press, 1996) de volgende hoofdstukken:

4 (p. 53 – 76) Late onset of posttraumatic stress disorder in aging resistance veterans in the Netherlands.

5 (p. 79 – 100) Severe stress and the elderly
Robert B. Fields.

8 (p. 139 – 161) The impact of ordinary major and small negative life events on older adults, Charles A. Guarnaccia en Alex J. Zautra

- Psychotherapie bij bejaarden

Uit: Handboek geriatrische psychiatrie Jan Godderis en Luc van de Ven – Veerle Willis (1992), p. 465 – 483

Past-trauma in late life

European perspectives on therapeutic work with older people Ed. Linda Hunt, Mary Marshall en Cherry Rowlings Jessica Kingsley Publishers, Londen, 1997

Work-related secondary traumatic stress

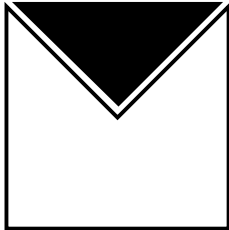
B. Hudnall Stamm,
PTSD Research Quarterly, vol. 8, nr. 2, 1997

Belangrijke adressen

- Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie**
in- en externe betrekkingen
Herengracht 380
1016 CJ Amsterdam
telefoon 020-523 38 00
fax 020-523 38 00
- Pensioen- en Uitkeringsraad**
Postbus 9575
2300 RB Leiden
telefoon 071-535 65 00
- Stichting Icode**
Maliabaan 83-87
3581 CG Utrecht
telefoon 030-234 34 36
- Stichting Pelita**
Postbus 85747
2508 CK 's Gravenhage
telefoon 070-3305111
- Stichting Joods Maatschappelijk Werk**
- 1) de Lairesestraat
145-147
1075 HJ Amsterdam
telefoon 020-673 06 29
 - 2) Gentsestraat 79
2587 HL 's Gravenhage
telefoon 070-355 56 72
 - 3) Walenburgerweg 74
3033 AG Rotterdam
telefoon 010-466 86 66
 - 4) Nw. Ebbingestraat 46
9712 NM Groningen
telefoon 050-313 29 08
 - 5) Parklaan 85
5613 BB Eindhoven
telefoon 040-243 45 45
 - 6) Jansbuitensingel 32^b
6811 AE Arnhem
telefoon 026-445 12 89
 - 7) Kuipersdijk 194-196
7512 CM Enschede
telefoon 053-431 85 02
- Stichting 1940-1945**
Postbus 12288
1100 AG Amsterdam Z-O
telefoon 020-660 19 45
- Stichting de Ombudsman**
Postbus 1700
1200 BS Hilversum
telefoon 035-672 27 22
- Centrale Raad van Beroep**
Postbus 16002
3500 DA Utrecht
telefoon 030-236 28 11
- Centrum 45**
Rijnzichtweg 35
2342 AX Oegstgeest
telefoon 071-515 52 42
- 1) **Sinai-Kliniek**
Postbus 66
3800 AB amersfoort
telefoon 033-464 06 40
 - 2) **Sinai-Ambulant**
Assumburg 2
van Buyenrodeweg
1081 GC Amsterdam
telefoon 020-301 37 30

J. Meerschwan B.V.
Fashion Distributors

AMSTERDAM
WORLD *fashion* CENTRE®

**En wie is uw
specialist
in tijdelijk werk?**

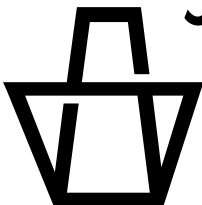
tempo-team
uitzendbureau

Amsterdam, Rokin 118, (020) 523 61 10
Amsterdam, Stadhouderskade 2, (020) 683 13 31
Amsterdam RAI, Europaplein 20, (020) 646 56 46
Schiphol, Evert van de Beekstraat 14, (020) 653 39 95

LEATHER & TRAVEL

Tel: 020-653 35 89

M&M
M&M
M&M
M&M
SHOP BV

amsterdam airport
shopping centre

Magen David Adom

Voor medische hulp in Israel

*Wie één leven redt,
heeft een gehele wereld gered.*

giro: 36 49 483 ★ bank 33.62.54.067

Stichting Magen David Adom Nederland,
Postbus 34, 3155 ZG Maasland

Brief minister E. Borst aan voorzitter Tweede Kamer

Voortgangsrapportage beleid voor oorlogsgetroffenen

**De brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer,
waaraan de minister refereert in haar toespraak tijdens
het symposium, drukken wij hieronder integraal af.**

Inleiding

Hierbij wil ik u informeren over enkele belangrijke ontwikkelingen en beleidsvoornemens voor de komende regeerperiode op het terrein van oorlogsgetroffenen. Het gaat daarbij om de volgende onderwerpen:

- beleid ten aanzien van de Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR);
- wijziging verantwoordelijkheden voor de sociale rapportagetaak;
- vereenvoudiging procedures in de wetten voor oorlogsgetroffenen;
- vernieuwing ondersteuning hulpverlening oorlogs- en geweldsgetroffenen;
- instelling toetsingscommissie jeugdvoorlichting WOII-heden;
- immateriële hulpverlening.

Beleid ten aanzien van de PUR

Met mijn brief van 9 april 1998 (Kamerstukken II, 1997/98, 20 454, nr. 44) heb ik u op de hoogte gesteld van de resultaten van de strategische koersbepalingen

voor de PUR tegen de achtergrond van de relevante demografische ontwikkelingen.

De in goed overleg met de PUR uitgezette lijn houdt in dat de organisatie van de PUR zal worden afgebouwd parallel aan de gestaag teruglopende werklust in het kader van de uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen. Momenteel ben ik in overleg met de PUR over het concept-meerjarig beleidskader met bijbehorend sociaal plan, waarin de PUR aangeeft hoe zij het afbouwproces in goede banen denkt te leiden.

Het gaat hierbij om een in zowel organisatorisch als sociaal opzicht precaire operatie. Immers de kwaliteit en de continuïteit van de dienstverlening aan deze kwetsbare groepen zal in een situatie van dalende werklust en daarmee gepaard gaande afbouw, gegarandeerd moeten blijven. Binnenkort zal ik u informeren over de inhoudelijke en financiële kanten van het beleidskader en de wijze waarop de sociale consequenties zullen worden opgevangen.

Wijziging verantwoordelijkheden voor de sociale rapportagetaak

In mijn brief van 9 april 1998 heb ik u erover geïnformeerd dat het niet mogelijk is gebleken de wettelijke en erkende taken van de zogenoemde begeleidende instellingen, de Stichting 1940-1945, de Stichting Pelita en de Stichting Burger-Oorlogsgetroffenen, onder te brengen in een gemeenschappelijke brancheorganisatie.

Niettemin nopen de ontwikkelingen op dit terrein tot nadere maatregelen. De dalende werklust voor de instellingen ten gevolge van de vermindering van de aanvragen om erkenning in het kader van de wetten voor oorlogsgetroffenen leidt tot beperking van de personeelsformatie en daardoor tot versmalling van het organisatorische draagvlak van de begeleidende instellingen. Dit houdt het risico in dat de kwaliteit en de continuïteit van deze werkvorm in gevaar kunnen komen.

Brief minister E. Borst

Op grond hiervan acht ik het noodzakelijk tijdig tot een herordening te komen van de organisatorische vormgeving van de sociale rapportagezaak.

Het ligt om redenen van efficiency en verbreding van het draagvlak in de rede dat gestreefd wordt naar een concentratie van de primaire verantwoordelijkheid voor de sociale rapportagezaak binnen een organisatie.

Nu het niet mogelijk is gebleken hiervoor een aparte brancheorganisatie op te richten, zal aansluiting moeten worden gezocht bij een bestaande organisatie. Gelet op de verantwoordelijkheden van de PUR voor de uitvoering van de wetten voor oorlogsgetroffenen acht ik deze organisatie het meest in aanmerking komen om ook de centrale regiefunctie voor de sociale rapportagezaak te vervullen.

Ik acht het aangewezen dat deze taak door de PUR wel in samenwerking met de begeleidende instellingen wordt verricht, teneinde de daar aanwezige specialistische deskundigheid over de achtergronden van de diverse categorieën aanvragers blijvend te kunnen benutten. Ik stel mij voor op korte termijn met de betrokken instellingen te overleggen over de vormgeving van deze samenwerking.

Aangezien de sociale rapportagezaak op dit moment een wettelijk geregelde verantwoordelijkheid is van de begeleidende instellingen vereist de voorgenomen overheveling van deze verantwoordelijkheid naar de PUR wetswijziging. Het is mijn voornemen een daartoe strekkend wetsvoorstel zo spoedig mogelijk aan u voor te leggen.

Op grond van de politiek erkende bijzondere positie van de Stichting Joods Maatschappelijk Werk met betrekking tot dit

onderwerp heb ik overigens niet het voornemen om wijzigingen aan te brengen in de verantwoordelijkheid van deze instelling voor de sociale rapportagezaak.

Vereenvoudiging procedures wetten voor oorlogsgetroffenen

De afgelopen periode heb ik het belangrijk gevonden rust op het terrein van de wetten voor oorlogsgetroffenen te handhaven.

Deze opstelling steunde op de volgende overwegingen.

Op de eerste plaats heeft enige jaren geleden politieke besluitvorming plaatsgevonden over principiële wetsaanpassingen na een lange periode van zeer indringende maatschappelijke en politieke discussies over dit onderwerp. Daarmee is dit vraagstuk in beginsel afgesloten.

Heropening van principiële discussies over de wetssystematiek acht ik alleen dan gerechtvaardigd als nieuwe omstandigheden daartoe nopen.

Op de tweede plaats is het huidige stelsel kwalitatief hoog ontwikkeld, ook in internationaal perspectief en in vergelijking met het sociale zekerheidsstelsel in Nederland. Niet voor discussie vatbaar is dat de huidige wetten voor oorlogsgetroffenen op meer dan volwaardige wijze uitdrukking geven aan de ereschuld en de bijzondere solidariteit, die de Nederlandse samenleving toont voor die categorieën landgenoten, die de gevolgen ervaren en hebben ervaren van geweld, vervolging en onderdrukking tijdens de Tweede Wereldoorlog. Onverlet het voorgaande is het van belang de vinger aan de pols te houden met betrekking tot eventuele uitvoeringsproblemen van de wetten.

De afgelopen jaren hebben mij vele signalen bereikt vanuit de sector dat er een toenemend aan-

tal pensioen- en uitkeringsgerechtigden is dat, mede als gevolg van de hoge leeftijd, steeds meer problemen ondervindt van de procedures die de uitvoering van de wetten met zich meebrengen.

Ik wil mij daarom beraden op de vraag of vereenvoudiging van deze procedures mogelijk is en welke wettelijke of andere maatregelen daarvoor moeten worden getroffen. Alvorens daarover nader mijn gedachten te bepalen, wil ik mij door onafhankelijke deskundigen laten adviseren. Ik streef daarom naar het op korte termijn instellen van een adviescollege, dat mij uiterlijk binnen zes maanden moet rapporteren. Voor de samenstelling van dit college gaan mijn gedachten in de eerste plaats uit naar voormalige voorzitters van de raadskamers van de PUR. In ieder geval zal het adviescollege desgewenst ondersteuning kunnen krijgen van medewerkers van mijn departement en van de PUR.

Indien blijkt dat voor gewenste maatregelen aanpassing van de wetten noodzakelijk is, zal ik met een daartoe strekkend wetsvoorstel komen.

Voor de goede orde wijs ik er nogmaals op, dat principiële veranderingen in de wetssystematiek daarbij niet aan de orde zijn.

Vernieuwing

Ondersteuningsstructuur Oorlogs- en Geweldsgetroffenen

Sedert enige tijd functioneert een Projectgroep Ondersteuningsstructuur Oorlogs- en Geweldsgetroffenen. Daarin wordt nagegaan of en zo ja welke kwaliteitsverbeteringen nodig zijn op het punt van de ondersteuningsstructuur voor deze groepen. In de projectgroep werken samen de Stichting

Brief minister E. Borst

Informatie en Coördinatie-Organen Dienstverlening Oorlogsgetroffenen (ICODO), de Stichting Centrum '45, de Stichting Pharos, de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland en de Federatie Vluchtelingen Organisaties Nederland.

Een en ander strekt ertoe uitwerking te geven aan mijn brief aan de Tweede Kamer van 23 oktober 1996 (Kamerstukken II, 1996/97, 20 454, nr. 36).

De projectgroep heeft op basis van inhoudelijke analyses overeenstemming bereikt over wenselijke samenwerking over een aantal inhoudelijke onderwerpen. Geconstateerd is daarbij dat de al bestaande samenwerkingsrelaties tussen de drie instellingen die zich bezighouden met de ondersteuning van de hulpverlening, te weten Stichting ICODO, Stichting Centrum '45 en Stichting Pharos, wellicht moeten worden geïntensiveerd.

In verband hiermee zijn de directies van genoemde instellingen overeengekomen de mogelijkheden van intensievere samenwerking tussen de drie instellingen in kaart te brengen. Ik juich dat zeer toe.

Met de vijf participanten is afgesproken dat de Projectgroep Ondersteuningsstructuur voorlopig in stand blijft teneinde over de geïnventariseerde inhoudelijke knelpunten regelmatig strategisch overleg te blijven voeren.

Jeugdvoorlichting WOII-heden

Met ingang van het jaar 1998 is het projectsubsidiebeleid van start gegaan ten behoeve van jeugdvoorlichting WOII-heden.

Dit subsidiebeleid treedt in de plaats van het structurele subsidiebeleid aan een aantal instellingen op dit terrein. Over de

voorwaarden voor deze omschakeling is uiteindelijk met het veld overeenstemming bereikt en de instemming van de Tweede Kamer verkregen.

Op grond van het aantal en de verscheidenheid van projectvoorstellen die mij in 1998 al hebben bereikt, is de indruk gewettigd dat het projectsubsidiebeleid voorziet in een duidelijke behoefte.

In mijn brief van 18 december 1997 (Kamerstukken II, 1997/98, 20 454, nr. 43) heb ik u geïnformeerd over de criteria aan de hand waarvan wordt nagegaan of projectvoorstellen in aanmerking komen voor subsidie.

Inmiddels is mij gebleken dat er voor de beoordeling van projectvoorstellen dikwijls behoefte is aan specifieke deskundigheid op het terrein van de techniek van jeugdvoorlichting alsmede op het terrein van de museale vormgeving van projecten. Om die reden heb ik besloten een toetsingscommissie in te stellen van deskundigen die mij hierover zal adviseren.

Het is mijn voornemen op afzienbare termijn het projectsubsidiebeleid te evalueren. Op basis daarvan kan nadere besluitvorming plaatsvinden over de toekomst van dit beleidsonderdeel in al haar facetten.

Immateriële hulpverlening

In het voorgaande heb ik aangegeven dat het de bedoeling is de primaire verantwoordelijkheid voor de sociale rapportagetaak onder te brengen bij de PUR, zij het in een samenwerkingsconstructie met de begeleidende instellingen.

Met betrekking tot de andere belangrijke werkvorm van de

begeleidende instellingen, te weten het maatschappelijk werk (de zogenaamde erkende taak) voor diegenen die een erkenning hebben gekregen in het kader van de wetten voor oorlogsgetroffenen, dient de vraag naar de toekomstige organisatorische vormgeving onder ogen gezien te worden.

Ook hier speelt immers in toenemende mate het vraagstuk van de kleinschaligheid terwijl er tevens sprake is van een grote geografische spreiding van de hulpvraag. Ook met betrekking tot deze werkvorm is daarom nagegaan of de gemeenschappelijke brancheorganisatie, die men voor ogen had, een oplossing kon bieden.

Nu dit perspectief niet meer bestaat, zal mijn streven gericht zijn op geleidelijke onderbrenging van deze werkvorm bij de algemene instellingen voor maatschappelijk werk. De daarbij te hanteren termijnen en voorwaarden waaronder deskundigheidsbevordering van de algemene instellingen, zullen nog nader onderwerp van beraad met de begeleidende instellingen vormen. Ook hier is overigens de bijzondere positie van de Stichting Joods Maatschappelijk Werk niet in het geding.

Inmiddels heb ik al aan twee van de begeleidende instellingen, te weten de stichting Burger-Oorlogsgetroffenen en de Stichting Pelita, subsidies toegekend ten behoeve van sociale dienstverlening. Doel hiervan is vrijwilligersactiviteiten, zoals lotgenotencontacten, te stimuleren.

Ik ga ervan uit dat op deze wijze nog een zinvolle taak voor de begeleidende instellingen is weggelegd ten behoeve van de oorlogsgetroffenen uit de Tweede Wereldoorlog. ■

Aon Groep Nederland bv
is een dochteronderne-
ming van Aon Group Inc.
te Chicago, USA, één van
's werelds grootste
organisaties op het gebied
van de makelaardij in
assurantiën,
risk management-,
employee benefit- en aan-
verwante
adviesdiensten.
Wereldwijd heeft Aon
Group meer dan 30.000
medewerkers verspreid
over ongeveer 550
kantoren in
meer dan 100 landen.
Aon heeft in Nederland
ruim 1200 medewerkers
verdeeld over
11 vestigingen.

Hudig-Langeveldt

Alexander
& Alexander

Bekouw Mendes
Makelaars in assurantiën

Voortaan is Aon de nieuwe naam
in risico- en verzekeringsmanagement

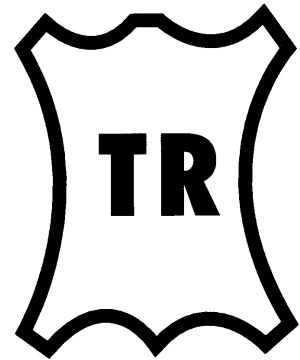
AON

Aon Nederland

Mr. Treublaan 7, PB 3863
1001 AR Amsterdam
tel: 020 - 560 77 77

B.V. TRANSMARINDE

ROTTERDAM

D'Attance Lillian

PARFUMERIE DROGISTERIJ

**Leidsestraat 74-76
Amsterdam**

Openingstijden:

Zeven dagen per week
maandag t/m zaterdag
van 9.00 tot 22.00 uur
zon- en feestdagen van
11.00 tot 22.00 uur

Specialist in:

**Cosmetica: Chanel, Dior, Lancome,
La Prairie, Estee Lauder, Clinique,
Lancaster, Yves St. Laurent, Clarins, Roc,
Biotherm en vele andere merken**

Homeopathie:

Bloem, Dr. Vogel, V.S.M., Pfluger

Voedingssupplementen:

**Solgar, Essential Organics, Bional,
Davitamon**

Kado-artikelen:

voor iedere moment
van het jaar, leuk verpakt

**Parfumerie drogisterij LILLIAN,
Leidsestraat 74-76, 1017 PD Amsterdam
telefoon 020-6275351/6271900**

Wat een perspectief! Wat een solidariteit!

— door B.J.F. Steinmetz —

De Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers 1940-1945 dateert van 1973 en bestaat dus 25 jaar. Dat rechtvaardigt een wetenschappelijke bijeenkomst, waar verschillende sprekers een aantal verwante onderwerpen behandelen; dat is een symposium.

Die bijeenkomst in Den Haag, waar dit 'themanummer' zoveel aandacht aan besteedt kreeg drie titels mee. Een boventitel: *'Symposium bijzondere solidariteit'*, een hoofdtitel: *'Een zaak van erkenning'* en een ondertitel: *'De wetten van oorlogsgetroffenen in perspectief'*. Dat belooft heel wat en schiet verwachtingen.

Zeker, de gehouden toespraken getuigden oprecht van grote inleving en bewogenheid jegens de vervolgingslachtoffers.

Verschillende sprekers deden suggesties om de situatie van de steeds ouder wordende geïnvallideerden te verbeteren. Maar zij hebben niet de macht om al die aangereikte adviezen ook te doen uitvoeren. We zullen moeten afwachten of er uiteindelijk iets mee gedaan wordt.

Wat betreft de boventitel, inderdaad komt in vrijwel alle toespraken het begrip solidariteit tot uitdrukking. Maar wordt er ook de aandacht op gevestigd of die solidariteit in de praktijk wel steeds tot uiting kwam?

Minister Borst wijst er op dat de wetten voor oorlogsgetroffenen pas laat tot stand zijn gekomen en stelt dan vast "dat de voldoening mag overheersen over het stelsel van wetten en voorzieningen dat in de loop der jaren tot stand is gekomen."

Die voldoening heerst zeker niet bij het VBV en evenmin bij een zeer groot deel van de slachtoffers. Het is algemeen bekend, dat de wet (WUV) op krakkemikkige wijze tot stand is gekomen. Wellicht, zo meent het VBV, omdat de mensen die de wetten moesten opstellen, steeds "leentjebuur" hebben gespeeld bij andere ministeries. Het toenmalige ministerie van WVC had geen enkele ervaring op dit gebied. Men is allerlei artikelen gaan vergelijken met andere sociale wetten. Wanneer het over pensioen of AOW-pensioen ging is men te rade gegaan bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Kortom, het is een rommeltje geworden. Daardoor zijn er in de WUV allerlei onwezenlijke millimeterende kortingsregeltjes, aftrekposten e.d. terechtgekomen die grotendeels om geheel andere redenen in andere sociale wetten een rol speelden. Maar als men het heeft over solidariteit, dan dient de overheid zich alléén te concentreren op die ene groep waartegenover zij heeft uitgesproken solidair te willen zijn. Het gevolg van dit alles is, dat in de huidige WUV

nog steeds naar onze mening ernstige fouten en onrechtvaardigheden voorkomen, die uiterst nadelig voor de vervolgingslachtoffers zijn, zowel in materiële als immateriële zin. Hierover werd tijdens het symposium niet gesproken.

De minister geeft in haar toespraak de garantie dat "deze sector zich verzekerd kan weten van blijvende politieke bescherming. Dat betekent ook, dat zij gevrijwaard zal blijven van eventuele toekomstige bezuinigingsoperaties bij de rijksoverheid".

Direct daarop zegt zij dat zij bij haar aantreden in het eerste kabinet Kok te kennen heeft gegeven rust te willen op het terrein van de oorlogswetten en dat het haar voornemen is om het wettelijk systeem, zoals dat nu voorligt, intact te laten. Geen wijziging meer in de WUV ten goede noch ten kwade. Ze wil rust voor de betrokkenen. Het VBV meent niet alleen dat er hierdoor natuurlijk geen rust bij de slachtoffers ontstaat zolang zij ervaren dat bepaalde artikelen in de wet niet deugen, maar ook dat het niet aangaat dat een minister eenzijdig vaststelt dat er niets meer mag veranderen, hoewel zij weet dat er wel degelijk iets ten goede zou kunnen worden gewijzigd. Solidariteit?

Om het de PUR mogelijk te maken om meer cliëntvriendelijk te werk te gaan wil de minister nagaan of maatregelen kunnen worden genomen die leiden tot

Commentaar

vereenvoudiging van procedures. Maar zij wijst er wederom nadrukkelijk op dat het niet haar bedoeling is om zodanige veranderingen door te voeren, dat de systematiek van de wetten principiële verandert. En dan vervolgt zij: "Mocht echter blijken dat de noodzakelijke procedure-aanpassingen alleen realiseerbaar zijn door wetswijzigingen, dan ben ik bereid daartoe het initiatief te nemen."

Dus toch wetswijzigingen?

De minister wil de sociale rapportage taak concentreren bij de PUR en heeft de voorzitter van de Tweede Kamer over dat voornemen geïnformeerd. Dat vereist, stelt de minister 'aanpassing van de wetten, daar die deze taak nu nog bij de begeleidende instellingen (Stichtingen Pelita, 1940-1945 en Joods Maatschappelijk Werk) leggen'.

Dus wetswijzigingen. Of die gunstiger of ongunstiger voor de betrokkenen zullen zijn is voor het VBV nog niet erg duidelijk. Maar daar gaat het niet om. Mag de minister, na haar ferme taal nu zelf wél wetswijzigingen aan de Kamer voorleggen maar blokkeert zij die voor de slachtoffers?

Enige maanden geleden heeft het bestuur van het VBV in een brief verzocht haar mondeling uiteen te mogen zetten waarom bepaalde artikelen met betrekking tot de korting van AOW-pensioenen op de periodieke uitkeringen volgens juristen die het VBV heeft geraadpleegd, ongerechtvaardigd zijn of zelfs in strijd met het internationale recht. In die brief werd tevens uiteengezet waar volgens juristen de wetgever een fout tijdens het vervaardigen van de artikelen heeft gemaakt. Daar deze kwestie een uiterst ingewikkelde zaak betreft wilde het bestuur dit mondeling toelichten. In haar antwoord op die brief maakt zij zich van de zaak af met een uitleg hoe de wet tot stand is gekomen en hoe die luidt. Daarom, schrijft zij, heeft het geen zin haar een mon-

delinge toelichting te geven. Hoe de wet luidt wisten onze juristen ook wel en hoe die tot stand gekomen is ook. Juist daarom was een toelichting nodig. Nee dus. Wetsartikelen worden niet meer veranderd. Basta!
Solidariteit?

De erkenning van oorlogsgetroffenen in perspectief

Er wordt in een van de toespraken gememoreerd aan het beruchte en uiterst bedenkelijke rapport van de commissie Van Dijke dat onder het mom van vereenvoudiging, eigenlijk ten doel had op die regelingen te beknibbelen. De heer Begemann, mede-auteur van het boek "Oorlogstrauma's na 45 jaar?"; (1988) weet daar alles van.

Hij stelt nu, tien jaar later, weer de vraag of die hulp nog wel nodig is. Hij beantwoordt die bevestigend. Hij stelt ondermeer dat door de veroudering van de slachtoffers hun psychische spankracht steeds minder wordt, dat de kans op herbeleving van (oorlogs)symptomen bij het ouder worden toeneemt, dat zij aan het eind van hun leven in een isolement geraken. Hij vraagt zich af of de hulpverleners dit alles wel voldoende beseffen.

Het VBV vraagt zich wel eens af of ook de ambtenaren van de PUR dit wel voldoende beseffen.

De wetten voor oorlogsslachtoffers in perspectief

De toespraak van de voorzitter van de Pensioen- en Uitkeringsraad, de generaal b.d. Huijser, getuigt van een grote openhartigheid. Hij gaat de gemaakte fouten uit verleden en heden niet uit de weg. Hij schetst in een helder betoog hoe langzaam maar zeker de organisatie bij de PUR werd gestroomlijnd en verbeterd, dat de lange afhandeling van zaken grotendeels tot het verleden behoort en hoe dat allemaal tot stand is gekomen.

Hij stelt met voldoening vast dat de nog niet zo lang geleden ingrijpende voorstellen tot wijziging

van de wetten door de commissie Van Dijke die aanleiding gaven tot grote commotie, gelukkig achter ons liggen.

Het VBV merkt hierover op, dat weliswaar algemeen een vernietigend oordeel is geveld over het rapport van die commissie, maar dat desondanks delen van dat rapport te bespeuren zijn in de wetswijziging WUV van 1992.

Huijser vindt dat op het terrein van wet- en regelgeving de rust is weergekeerd. Bepalend daarbij is volgens hem uiteraard geweest de politieke lijn, dat de wetten voor oorlogsgetroffenen in beginsel niet meer gewijzigd worden. We moeten het doen met de wetten zoals ze er nu uitzien en het is aan de uitvoerende organisaties om de knelpunten in het wettelijk systeem zoveel mogelijk weg te nemen, zo was de gedachte aldus Huijser. Hij begrijpt inmiddels uit de (tijdens het symposium gesproken) woorden van de minister en uit haar brief aan de Tweede Kamer, die hem de dag tevoren bereikte, dat die gedachte deels op losse schroeven is komen te staan. Er is dus, meent hij, toch ruimte voor verbeteringen en vereenvoudiging in de wetten voor oorlogsgetroffenen. Hij stelt dan vast dat dit het hem een stuk gemakkelijker maakt, want juist daarover wil hij het ook graag hebben.

Ik deel dit optimisme van de heer Huijser niet. Hoe het ook zij, het VBV hoopt van harte dat die losse schroeven zo los zitten, dat er ruimte komt om ook meer wijzigingen in de wet aan te kunnen brengen dan alleen die welke de minister van pas komen.

De voorzitter van de PUR gaat in zijn toespraak uitvoerig in op het probleem van de medische causaliteitsvereiste in de wetten. Hij gaat - men kan het lezen in de weergave van zijn toespraak - in op de omgekeerde bewijslast. (*Niet het slachtoffer moet het bewijs leveren*

Commentaar

dat zijn invaliditeit het gevolg is van de vervolging, maar de PUR moet bewijs leveren dat het niet het gevolg daarvan is. Bij twijfel - zo staat in de wet - wordt deze invaliditeit geacht haar oorzaak te hebben in de vervolging -B. St.).

Huijser geeft een voorbeeld van een afwijzing van een aanvraag van een zeventigjarige man voor de kosten van huishoudelijke hulp. Medisch onderzoek, ook door externe specialisten, had uitgewezen dat de hartklachten een duidelijk andere oorzaak hadden. Hij stelt vast dat men zich dient neer te leggen bij die afwijzing. Wetten zijn wetten. Het siert de heer Huijser dat hij niettemin zoveel begrip toont voor het effect dat een dergelijke afwijzing voor de man teweeg brengt. "Het verhaal van deze man", zegt Huijser vervolgens, "zal velen van u niet onbekend in de oren klinken."

Inderdaad, het VBV kent die en nog talloze andere, zoals: "uw kwaal is het gevolg van ouderdom en houdt geen verband met de vervolging". De stelregel is blijkbaar: iedereen die oud is krijgt kwalen, dat heeft niets te maken met de vervolging. Dat is geen bewijsvoering maar een botte bewering. In onze dossiers bevinden zich vele van deze kreten.

Het doet mij denken aan het verhaal over een klein dorp waar in een straat huizen voor jonge echtparen zijn gebouwd met aan de ene kant huizen met rode dakpannen en aan de andere kant met groene. Na negen maanden blijken in de huizen met de rode dakpannen meer kinderen te zijn geboren dan in die met de groene. Conclusie: groene dakpannen belemmeren normaal gesproken de vruchtbaarheid!

Een mens kan zich overigens wel afvragen hoe het mogelijk is dat een Uitkeringsraad en een beroepsinstantie met een wet (gemaakt voor vervolgings-slachtoffers) in de hand het verzoek van een zeventigjarig vervolgings-

slachtoffer kan afwijzen, zelfs al zou hij geen hartkwaal hebben. Een fraaie met zeldzame ijver tot op de millimeter uitgewerkte wet! Van harte beveel ik elkeen, dus ook allen die bij de PUR werken en hopelijk ook de leden van de Centrale Raad van Beroep, kennis te nemen van het onthullende artikel van de cardioloog dr F.L. Meijler getiteld "Omgekeerde bewijslast bij medische causaliteit" dat wij elders in dit nummer nogmaals (het werd reeds in juli 1993 in VBV-info gepubliceerd) afdrucken.

Ten slotte de toespraak van Drs J. Lansen, psychiater. Zijn betoog gaat over *'het belang van immateriële voorzieningen in de toekomst* Het perspectief dus.

Hij splitst de getroffen en in vier groepen. Die hebben naar zijn inzicht elk hun eigen problematiek. Ook hij wijst er op dat juist op oudere leeftijd de slachtoffers in plaats van de vrede van de ouderdom de angst dreigt van de herinnering. Hij licht dat zeer duidelijk toe. Hij doet suggesties hoe die verschillende groepen slachtoffers zouden kunnen worden geholpen en begeleid. Dr Lansen pleit voor een amendement van het bestaande stelsel van erkenning en hulpverlening voor oorlogsgetroffenen. Hij besluit zijn betoog met de hoop dat zijn pleidooi inzicht genoeg verschaft voor beleidsma-

kers en alle direct belangstellenden.

Een wet voor vervolgings-slachtoffers van de Japanse en Duitse bezettingsmachten viert zijn vijftienvestigjarig bestaan. Belangrijk genoeg voor een symposium waar belangrijke sprekers hun licht laten schijnen over het verleden en de toekomst. Enige kritiek op de bestaande wetten wordt niet geuit. "We moeten het er maar mee doen". Desondanks reikt men vele suggesties aan om allerlei zaken te verbeteren.

Opvallend is, dat veel gesproken wordt over *immateriële* voorzieningen, maar geen spreker het heeft gehad over de *materiële* voorzieningen. Men gaat er blijkbaar van uit, dat die zaak uitstekend geregeld is. Het VBV weet wel beter. Geen psychiater zal, denk ik, mij tegenspreken, dat bovenop al die ellende die de ouder wordende vervolgde ondergaat of zal ondergaan, financiële zorgen, (onder andere meer AOW-pensioen korten op de uitkering, dan individueel wordt ontvangen) die patiënten alleen maar dieper in de put kunnen drukken. Iets dat door hen natuurlijk vooral ervaren wordt als een gebrek aan erkenning en solidariteit.

Wat een solidariteit!

Wat een perspectief! ■

Noteer in uw agenda:

**Derde Lustrum VBV
Ledenvergadering
Zondag 21 maart 1999**

☞ 10.30 uur in Hotel Casa 400 Amsterdam

* Ochtendvergadering *

* Lunch *

* Lezing Mr. A.J. Israëls, advocaat te Utrecht *

Na afloop receptie met drankjes en hapjes

Omgekeerde bewijslast bij medische causaliteit

door Dr. F.L. Meijler

Oorlogsslachtoffers met een hartaandoening kunnen in de praktijk moeilijk een verzetspensioen krijgen. Maar volgens de Wet Buitengewoon Pensioen 1940-1945 (en ook volgens de WUV, red. V.B.V-Info), artikel 4 lid 3, is hier de 'omgekeerde bewijslast' van toepassing: de uitkerende instantie moet aantonen dat de aandoening van de aanvrager niet te maken heeft met zijn/haar oorlogsverleden. De cardioloog dr. F.L. Meijler neemt het op voor de oorlogs- en verzetsslachtoffers.

Onder 'medische causaliteit' wordt verstaan een oorzakelijk verband tussen ziekte en/of invaliditeit enerzijds en een bepaalde gebeurtenis of belevens, zoals deelname aan het verzet of betrokkenheid bij oorlogsomstandigheden anderzijds.

Een dergelijk verband wordt verondersteld te bestaan, tenzij er een duidelijk andere oorzaak voor de invaliditeit is aan te wijzen. Dit veronderstelde verband mag evenwel niet strijdig zijn met 'algemeen aanvaarde medische inzichten en ervaringen'. Met andere woorden, het moet bewezen worden dat ziekte en/of invaliditeit *niet* zijn veroorzaakt door het verzet en/of oorlogsomstandigheden. Dit nu is de omgekeerde bewijslast. De vraag dringt zich nu op wat 'algemeen aanvaarde medische inzichten en ervaringen' zijn. Ik wil mij beperken tot inzichten en ervaringen met betrekking tot invaliditeit als gevolg van coronaire hartziekten, omdat ik mij met dit onderwerp in het verleden uitvoerig heb beziggehouden en omdat veel mensen hieraan lijden. De hierna volgende redenering kan echter ook van toepassing zijn op invaliditeit die het gevolg is van andere ziekten, met name die waarvan de oorzaak niet bekend is. Uit onderzoek van mr. Frans van Domburg, gepubliceerd in een

juridische uitgave van de stichting Icode (Informatie- en Coördinatie-Organ Dienstverlening Oorlogsgetroffenen), blijkt dat in veel gevallen de geneeskundig adviseur van de Buitengewone Pensioenraad zich op het standpunt stelt dat coronaire hartziekte 'vooral valt toe te schrijven aan (andere) omstandigheden in de moderne maatschappij, zodat van een algemeen verschijnsel gesproken kan worden'.

De Centrale Raad van Beroep, die een eindoordeel heeft bij geschillen over uitkering, gaat uit van 'het medische gegeven dat hartklachten multicausaal zijn bepaald' en dus niet kunnen worden toegeschreven aan deelname aan het verzet of betrokkenheid bij oorlogsomstandigheden.

Dit laatste is in strijd met het principe van de 'omgekeerde bewijslast', want ook al wordt bij coronaire hartziekten van een algemeen verschijnsel (een onzinnige omschrijving) gesproken, dit betekent of bewijst geenszins dat deze ziekte inderdaad kan worden toegeschreven aan omstandigheden in de moderne maatschappij. Coronaire hartziekten kwamen al voor in het oude Egypte, zoals bij mummieonderzoek kon worden vastgesteld. Evenmin is het gerechtvaardigd te stellen dat hartklachten door meer dan één oorzaak (multicausaal) worden bepaald. Over coronaire hartziekten weten we te weinig om dat

met voldoende zekerheid te kunnen stellen. Het is tot dusver niet gelukt de instanties die over een uitkering voor een oorlogs- of verzetsslachtoffer moeten beslissen, duidelijk te maken dat ze door de adviserende medici onjuist worden voor- en ingelicht. Indien deze onvoldoende uitgangspunten van de artsen en academische vraagstelling zouden betreffen, zou de discussie hierover naar de serene stilte van de studeerkamer verwezen kunnen worden. Dit is echter niet het geval. De omstreden omgekeerde bewijslast dient steeds weer naar voren te worden gebracht, omdat de stellingname van de geneeskundige adviseurs van de uitkeringsinstanties tot gevolg heeft dat talloze oorlogsen verzetsslachtoffers nu al vele tientallen jaren ten onrechte een uitkering of pensioen wordt onthouden.

In de medische wereld staat, binnen het concept dat coronaire hartziekten samenhangen met een aantal risicofactoren, de zogeheten cholesterolconsensus centraal. Echter, over de betekenis van cholesterol bestaat al lang geen consensus meer. Er zijn tal van publikaties verschenen waarin de cholesterolconsensus ter discussie wordt gesteld. In het boek *The Cholesterol Conspiracy* (1992) wordt stelselmatig het kaartenhuis van het verband tussen eetgewoonten, cholesterol en coronaire hartziekte afgebroken.

Dr. F.L. Meijler

Van diverse zijden werd en wordt er bovendien telkens weer op gewezen dat een correlatie tussen twee factoren, zoals levensomstandigheden en coronaire hartziekten, niets zegt over een oorzaaklijk verband laat staan over het ontstaan door meer dan één oorzaak.

Zelfs degenen die het concept van het verband tussen leefwijzen en coronaire hartziekten aanhangen, kunnen niet ontkennen dat vele bonafide artsen aan dit verband ernstig twijfelen. Men kan coronaire hartziekten dus niet behandelen als een gesloten boek, alsof het atherosclerose-virus reeds zou zijn ontdekt. Zolang twijfel bestaat over de oorzaak van coronaire hartziekten, dient het voordeel van de twijfel te gaan 'naar het zieke of invalide verzets- of oorlogsslachtoffer' en is dus de omgekeerde bewijslast van toe-

passing. Artsen die hun ogen sluiten voor de wereldwijd aanwezige twijfel aan de huidige ideeën over het ontstaan van coronaire hartziekten, verzaken hun medische en menselijke plicht jegens de oorlogs- en verzetsslachtoffers. Ik heb er dus grote moeite mee dat de betrokken uitkeringsinstanties zich niet wensen te laten overtuigen dat er twijfel bestaat over de 'algemeen aanvaarde medische inzichten' die hun geneeskundige adviseurs uitdragen. Die inzichten zijn maar zelden een afspiegeling van de werkelijkheid. Vóór de ontdekking van de tuberkelbacil was het evenzeer een 'algemeen aanvaard medisch inzicht' dat tuberculose een gevolg was van een bepaalde levenswijze. In die tijd ging het om slechte behuizing, honger, armoede en koude. Aangezien de 'algemeen aanvaarde medische inzichten' niet alge-

meen aanvaardbaar worden, hebben oorlogs- en verzetsslachtoffers met meer dan veertig procent invaliditeit als gevolg van een coronaire hartziekte recht op een uitkering krachtens de clausule van de hiervoor genoemde omgekeerde bewijslast.

De stichting Icodoc en andere organisaties die de belangen van verzets- of oorlogsgetroffenen behartigen, zouden de bestaande gang van zaken dus niet moeten accepteren. Een verkeerde perceptie van de medische realiteit ontneemt talloze oorlogs- en/of verzetsslachtoffers het genot van een uitkering, waarop zij recht hebben. ■

Dit artikel verscheen eerder in dagblad het Parool, en werd overgenomen met toestemming van de auteur.

Financieel valt er heel wat te regelen. Hoe pak je zo iets nu 't beste aan?

Loop even binnen bij de ABN AMRO.

Om advies.

U bent welkom met kleine vragen en grote problemen. Helpen doen we graag.

Probeer 't eens.

Vragen staat vrij, ook bij de ABN-AMRO.

Sarphatistraat 47-55
1018 EW Amsterdam
tel: 523 89 99

Directeur drs. C.G.J. Driehuis

ABN ♦ AMRO

De bank waar je wat aan hebt

Hijman

schoonmaakartikelen

AFHAALCENTRA

**De Flinesstraat 26
Amsterdam**

**tel: 020-665 95 01
(naast de MAKRO)**

&

Hijman Krimpen b.v.

**Van Polanenweg 6
tel: 0180 - 51 0 572**

Krimpen a/d IJssel

Cliëntenraad: **Communiqué** **vergadering juni 1998!**

De cliëntenraad vormt een afspiegeling van het cliëntenbestand van de Pensioen- en Uitkeringsraad qua leeftijd, geslacht, culturele achtergrond en de grond van erkenning met betrekking tot de verschillende wetten. De leden hebben zitting op persoonlijke titel en geven gevraagd en ongevraagd advies over de afstemming van de dienstverlening op de verschillende doelgroepen. De uitkomsten van de besloten vergaderingen worden door middel van een communiqué openbaar gemaakt. De cliëntenraad is nauw betrokken bij de uitvoering van 'Kwaliteitsslag 2000' en bespreekt alleen zaken met een algemeen karakter.

Aanspraak

Het informatie-magazine 'Aanspraak' wordt bijzonder gewaardeerd en toegezonden aan cliënten die betalingen ontvangen of een aanvraag hebben lopen. Cliënten die zijn afgewezen, of die een Wuv of Wubo erkenning hebben zonder enige betaling of lopende procedure, kunnen 'Aanspraak' op verzoek toegezonden krijgen. Indien er onderwerpen in de cliëntenraad worden verduidelijkt en de leden verwachten dat meerdere cliënten behoefte zullen hebben aan de gegeven uitleg wordt verzocht om hier in 'Aanspraak' aandacht aan te schenken.

Verrekening en terugvordering

De Pensioen- en Uitkeringsraad is voorstander van een cliëntenvriendelijke procedure. Momenteel wordt gewerkt aan een voorstel voor een meer op de cliënt afgestemde werkwijze. Dit voorstel zal voor 1999 worden afgerond en mogelijk nog voor het

einde van dit jaar in de cliëntenraad worden besproken.

Bureau cliëntencontacten

In april is de Pensioen- en Uitkeringsraad gestart met een project om mensen die voor het eerst een beroep doen op de Wuv of de Wubo een aanspreekpunt te bieden. Het Bureau neemt in een vroeg stadium contact op met de cliënt. Indien de cliënt in het kennismakingsgesprek informatie geeft wordt deze al verwerkt op de benodigde formulieren die ter ondertekening naar de cliënt worden verzonden. Naast uitleg en advies zal ook voortgangsinformatie worden verstrekt. Met instemming van de cliënt wordt de begeleidende instelling veel eerder dan voorheen verzocht om immateriële hulpverlening. Indien een cliënt moeite heeft met lezen of schrijven zullen de medewerkers zoeken naar oplossingen in de vorm van individueel maatwerk. Door de directe

contacten wordt sneller duidelijk waar cliënten (meer) moeite mee hebben en worden er voorstellen gedaan voor het verbeteren van bestaande werkwijzen en procedures.

Voorzieningen Wuv/Wubo

De Pensioen- en Uitkeringsraad legt momenteel de laatste hand aan een voorstel voor het (meer) gelijktrekken van de door Wuv en Wubo geboden voorzieningen en de daarbij gehanteerde werkwijzen. Deze harmonisatie kan vooral voor Wubo cliënten in de toekomst gunstiger zijn. Voorwaarde voor het gelijktrekken is dat dit niet ten nadele van cliënten uit mag vallen. Zodra besluitvorming heeft plaatsgevonden zal de Pensioen- en Uitkeringsraad aangeven wat er voor wie van belang kan zijn. Op dit moment is het nog te vroeg om verwachtingen te wekken. De cliëntenraad zal van de voortgang op de hoogte worden gehouden.

Cliëntenraad

Medisch Bureau

De leden van de cliëntenraad werden in de gelegenheid gesteld vragen te stellen over de medische beoordelingen en de huidige procedures. De medische keuringen voor de Wubo vinden tegenwoordig op dezelfde manier plaats als bij de Wuv, hetgeen door een aantal leden met ervaringen van jaren geleden als een verbetering werd ervaren. Het hoofd van het Medisch Bureau ging vervolgens in op vragen over het inschakelen van andere artsen, het op verzoek spreken met een vrouwelijke arts en de procedure en overwegingen met betrekking tot het opvragen van medische gegevens door de cliënt. Dit laatste onderwerp zal overigens in Aanspraak worden opgenomen.

Herbeoordelingen op grond van artikel 11 Wuv

De leden van de cliëntenraad kregen uitleg over de toepassing van artikel 11 bij cliënten onder 55 jaar, waarbij een duidelijke relatie met werk aanwezig is. Herbeoordelingen vinden in de regel na een periode van drie jaar plaats. Deze periode is op basis van ervaring en prognoses over de vooruitgang vastgesteld. Artikel 11 kan als een aanmoedigingsartikel worden beschouwd. De prognose is zodanig dat verwacht kan worden dat de verdien capaciteit toe zal nemen. Tegelijkertijd is in de praktijk gebleken dat verbetering lang niet altijd is opgetreden. In de discussie over dit onderwerp staat de vraag centraal in hoeverre de belasting van periodieke herbeoordelingen voor de cliënt van nadelige invloed kan zijn op de gewenste verbetering. Dit onderwerp komt terug op een volgende vergadering.

Overige onderwerpen

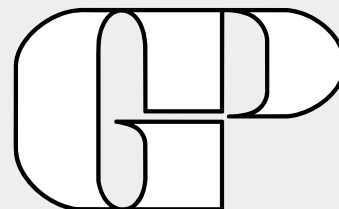
De leden van de cliëntenraad

werden op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen rond een aantal onderwerpen die al eerder in de cliëntenraad aan bod zijn gekomen. Er is gesproken over de leesbaarheid van algemene mededelingen, een goed leesbaar lettertype, een aangepast ontwerp voor een nieuwe berekeningsbeschikking en een voorstel voor het in gebruik nemen van een condoléancebrief bij berichtgeving van overlijden.

De volgende vergadering

De volgende vergadering zal op 16 september plaatsvinden. Er zal dan onder meer aandacht worden geschonken aan de wijze waarop voorlichting gegeven kan worden aan de toekomstige invoering van de Euro. ■

**Wij maken
ons Druk...
voor U**

**Ontwerpers & Drukkers
Specialiteit:**

Hebreeuwse Typografie

Tel: 020 - 6437224

Fax: 020 - 6477333

**Aanvraag kosten therapieën:
+++ zeer tijdig indienen +++**

**Wanneer men vergoedingen van de kosten voor fysio-
of psychotherapie bij de PUR wil aanvragen is het vol-
gende van belang:**

Daar de ziektekostenverzekeraar of het ziekenfonds een grens heeft vastgesteld aan het aantal behandelingen die zij vergoeden (meestal zijn dat negen behandelingen en als men een aanvullende verzekering heeft 2 x negen behandelingen) kan men - als de kwaal causaal is - aan de PUR verzoeken de niet door de verzekeraar vergoede kosten aan u te vergoeden. Vaak weet men van tevoren niet hoeveel behandelingen de therapeut nodig acht. Het kan dan gebeuren dat uw aanvraag en de toegewezen beschikking niet geheel overeenkomen met de data van de behandelingen. Het verdient daarom aanbeveling om, als u een of andere therapie nodig heeft, deze meteen aan te vragen

bij de PUR. Ook als zou blijken dat daar geen gebruik van zou kunnen maken omdat er niet zoveel behandelingen nodig waren, is het van belang toch een aanvraag in te dienen. Dat vermijdt moeilijkheden achteraf. Dus, bij een therapie... altijd aanvragen, als het tenminste causaal is.

In het geval dat u te laat deze aanvraag heeft ingediend bij de PUR omdat u dacht het met slechts een paar behandelingen wel te redden, is het verstandig de datum te noemen wanneer u deze therapie begonnen bent. De PUR hoeft dan namelijk niet de datum van aanvraag als begindatum aan te houden, maar kan, indien nodig, zelfs tot een jaar teruggaan.

Voortgangsrapportage onderzoek Indische tegoeden

Een eerste inventariserend onderzoek naar de particuliere bank- en verzekeringstegoeden ten tijde van de Japanse bezetting van het voormalige Nederlands-Indië leert dat de problematiek complex is en nader onderzoek vereist. Een belangrijke vraag is hoe de banken en verzekeringsmaatschappijen in Nederlands-Indië na de Tweede Wereldoorlog het bedrijf hebben voortgezet en de kwestie rond de particuliere tegoeden hebben afgehandeld. Dit staat in de tussentijdse rapportage van de Begeleidingscommissie Onderzoek Indische Tegoeden, die minister Borst van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan de Tweede Kamer heeft gezonden. De begeleidingscommissie benadrukt dat de verslaglegging en de conclusies een voorlopig karakter dragen.

De commissie heeft als belangrijkste taak het laten uitvoeren van bronnen- en archiefonderzoek naar particuliere Nederlandse bank- en verzekeringstegoeden die tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Japanse bezetter in het voormalige Nederlands-Indië in beslag zijn genomen. Daarnaast begeleidt de commissie onderzoek naar het rechtsherstel rond die tegoeden. Tenslotte bestaat de mogelijkheid dat de commissie onderzoek laat doen gericht op overige in beslag genomen particuliere bezittingen. Voorzitter van de commissie is mr. A.G. van

Galen, oud-president van de Centrale Raad van Beroep en Staatsraad in buitengewone dienst.

Dit eerste inventariserend onderzoek, dat vier maanden in beslag heeft genomen, heeft plaatsgevonden bij de vier grote, destijds in voormalig Nederlands-Indië gevestigde Nederlandse banken en de Rijkspostspaarbank. Er zijn voornamelijk geen directe aanwijzingen gevonden dat de Japanse bezetter systematisch particuliere banktegoeden in beslag heeft genomen. Ook het verzekeringswezen lijkt op het eerste gezicht niet fundamenteel aangeast tijdens de Japanse bezetting. Tegoeden zijn voor zover nu bekend niet in beslag genomen. De Japanse militaire overheid was wel direct verantwoordelijk voor de inbeslagname van sieraden, juwelen, goud, zilver en andere waardevolle bezittingen uit bankkluisjes.

Om uitsluitel te kunnen geven over de eerste voorlopige conclusies, zal nader onderzoek gaan plaatsvinden naar de omvang van de particuliere bank- en verzekeringstegoeden, waarbij betrokken wordt de periode vlak voor de Japanse bezettingsjaren en de periode erna.

De commissie heeft de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport laten weten eind 1999 met het eindrapport te zullen komen.

Minister Borst installeert adviescollege besteding goud Nazi-Duitsland

Minister dr. E. Borst-Eilers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft op 31 augustus l.l. het Adviescollege Besteding Vierde Tranche geïnstalleerd. Dit college heeft als belangrijkste taak de minister te adviseren over de besteding van circa 20 miljoen gulden aan goud dat tijdens de Tweede Wereldoorlog door nazi-Duitsland in beslag is genomen en later is teruggevonden. Voorzitter van het adviescollege is dr. D. Dolman, lid van de Raad van State.

De ministerraad heeft in april 1998 besloten dit geld te bestemmen voor in Nederland woonachtige slachtoffers die door de nazi's zijn vervolgd met het oog op vernietiging. Het geld komt uit de zogenoemde goudpool van de Tripartite Goudcommissie. Deze na de oorlog opgerichte commissie gaat over het door nazi-Duitsland uit heel Europa geroofde goud dat na de oorlog door de geallieerden in beslag is genomen. Nederland heeft drie keer eerder goud teruggekregen. De opbrengst hiervan is toen teruggevloeid in de staatskas.

De projectvoorstellen moeten gericht zijn op zorg en dienstverlening aan slachtoffers van de nazi-vervolgving, initiatieven om kennis- en cultuurtraditie nieuw leven in te blazen of het in stand houden van de herinnering aan de omgekomen mensen in de Tweede Wereldoorlog.

Projectvoorstellen kunnen tot en met 28 februari 1999 worden ingediend bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het college bestaat uit een voorzitter en vier leden. Het college voorziet de inge-

diende voorstellen van een advies. Minister Borst beslist vervolgens over de voorstellen.

Voor meer informatie:

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Directie Voorlichting en Communicatie, Benno Bruggink, telefoon 070-3406001

De leden van het Adviescollege Besteding Vierde Tranche zijn:

- de heer dr. D. Dolman, lid van de Raad van State, oud-voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- de heer prof. dr. C.L. Davidson, bestuursvoorzitter Nieuw Israëlitisch Weekblad en oud-voorzitter van het Verbond voor Liberaal-Religieuze Joden in Nederland;
- de heer mr. F. Ensel, Rayondirecteur ABN-AMRO, bestuurslid van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap en oud-bestuursvoorzitter van de Stichting Joods Maatschappelijk Werk;
- mevrouw G.H. Wertheim-Cahen, creatief therapeute, gespecialiseerd in de behandeling van oorlogsslachtoffers;
- mevrouw mr. A.C.M. Proost, secretaris en projectleider Tegoeden Tweede Wereldoorlog. Directie Verzetsdeelnemers, Vervolgden en Burger-oorlogsgetroffenen, ministerie VWS;
- de heer mr. B. Bijl, secretaris. Projectmedewerker Tegoeden Tweede Wereldoorlog. Directie Verzetsdeelnemers, Vervolgden en Burger-oorlogsgetroffenen, ministerie VWS.

van visitekaartje tot corporate magazines

Rozengracht 55
1016 LS Amsterdam
telefoon 020 - 553 53 53
fax 020 - 420 68 38

e-mail: mail@mediamedia.nl
URL: www.mediamedia.nl

STICHTING ICODO

*Informatie- en Coördinatieorgaan
Dienstverlening Oorlogsgetroffenen*

Voor vragen op het gebied van wetten en regelingen voor oorlogsgetroffenen, maar ook voor vragen over zelfhulpgroepen, therapeutische hulp of maatschappelijk werk, en voor literatuur over de Tweede Wereldoorlog en zijn gevolgen kunt u terecht bij de Stichting ICODO.

*Oorlogsgetroffenen, hun partners en kinderen
(ook de naoorlogse generatie) zijn welkom bij*

STICHTING ICODO

Maliebaan 83
3581 CG Utrecht

Telefoon (030) 23 43 436
(9.00-13.00 uur; bibliotheek 9.00-17.00 uur)
Bezoek is - na telefonische afspraak -
iedere dag mogelijk.

Aanmeldingsbon

Het VBV heeft nog veel werk te verrichten. Het blijkt dat nog velen behoefte hebben aan voorlichting, toelichting of uitleg over de WUV en uitspraken van de Centrale Raad van Beroep. Daarom tracht het bestuur het VBV-Info vaker te publiceren. Dat is een kostbare zaak. Hoe meer leden het VBV heeft des te sterker wordt zijn positie. Niet alleen tegenover de instanties, maar ook financieel.

*Wie dit blad leest, maar nog geen lid
is kan dat snel worden. Vul onder-
staande bon in en stuur deze in een
gefrankeerde envelop naar:*

Penningmeester VBV
Postbus 51316, 1007 EH Amsterdam

Aanmelding Lidmaatschap VBV

Ondergetekende wil niet aan de kant staan kijken naar wat het VBV allemaal doet, maar wordt LID voor f40,- per jaar.

Hij/zij wil ook _____ gezinsleden à f 20,-
per persoon per jaar aanmelden.

Hij/zij betaalt de contributie na ontvangst van de acceptgirokaart.

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

Datum:

Handtekening:

